

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин

(повна найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ
В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ**

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Міжнародні економічні відносини
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи МЕВ-41
Сенюк Діана Олександрівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Галазюк Наталія Миколаївна

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
« » 2023 р.
Д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Лютак Олена Миколаївна

(підпис)

Луцьк – 2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: бізнесу та права
Кафедра: міжнародних економічних відносин
Ступінь вищої освіти: Бакалавр
Галузь знань: 29 Міжнародні відносини
Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма: Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Баула О.В.

«___» _____ 2023 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сенюк Діані Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи

Керівник роботи: к.е.н., доцент, Галазюк Наталія Миколаївна

затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудні 2022 р. № 972/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 05.06.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: наково-дослідні статті та книги, офіційні статистичні дані Всесвітньої організації торгівлі (ВОТ) та Євростату, міжнародні договори та угоди, масові медіа, аналітичні звіти, інтернет-ресурси.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН. 1.1. Теоретичні підходи до визначення суті та природи економічних конфліктів. 1.2. Основні причини та форми прояву економічних конфліктів в сучасних умовах. 1.3. Причини виникнення та основні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ. 2.1. Аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів. 2.2. Аналіз торгових відносин між США та Китаєм. 2.3. Перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

5. Перелік графічного матеріалу:

Лист 1. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Лист 2. Підходи до визначення поняття економічних конфліктів. Лист 3. Основні причини економічних конфліктів. Лист 4. Форми прояву економічних конфліктів. Лист 5. Способи вирішення економічних конфліктів. Лист 6. Основні причини міжнародних економічних конфліктів. Лист 7. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів. Лист 8. Частки обсягів країн-лідерів на Світовому ринку нових технологій та інновацій. Лист 9. Ставки екологічного податку країн світу. Лист 10. Основні фактори боротьби США та Китаю за глобальне лідерство в сучасних умовах. Лист 11. Обсяги імпорту США і Китаю за період 2018-2022 р.р. Лист 12. Обсяги експорту США і Китаю за період 2018-2022 р.р. Лист 13. Перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів. Лист 14. Перспективні форми міжнародної співпраці в контексті розв'язки міжнародних економічних конфліктів.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Теоретичний розділ	Галазюк Н.М., доцент		
Аналітичний розділ	Галазюк Н.М., доцент		
Висновки та пропозиції	Галазюк Н.М., доцент		

7. Дата видачі завдання «27» грудня 2022 р.

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	<i>Обґрунтування теми</i>	<i>до 27.12.2022</i>	<i>виконано</i>
2	<i>Огляд літератури із досліджуваної теми</i>	<i>до 16.01.2023</i>	<i>виконано</i>
3	<i>Теоретичний розділ</i>	<i>до 14.02.2023</i>	<i>виконано</i>
4	<i>Аналітичний розділ</i>	<i>до 14.03.2023</i>	<i>виконано</i>
5	<i>Висновки та пропозиції</i>	<i>до 11.04.2023</i>	<i>виконано</i>
6	<i>Формування списку використаних джерел</i>	<i>до 25.04.2023</i>	<i>виконано</i>
7	<i>Формування додатків</i>	<i>до 09.05.2023</i>	<i>виконано</i>
8	<i>Оформлення ілюстративного матеріалу</i>	<i>до 16.05.2023</i>	<i>виконано</i>
9	<i>Нормоконтроль</i>	<i>до 28.05.2023</i>	<i>виконано</i>
10	<i>Інструментальна перевірка на академічний плагіат</i>	<i>до 02.06.2023</i>	<i>виконано</i>
11	<i>Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту</i>	<i>до 05.06.2023</i>	<i>виконано</i>

Здобувач вищої освіти

(підпис)

(Сенюк Д.О.)

(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

(Галазюк Н.М.)

(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Сенюк Д.О. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні аспекти економічних конфліктів, зокрема їхнє поняття, об'єкт дослідження та форми прояву. У другому розділі роботи проведено аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів, зокрема висвітлено причини їх виникнення та способи впливу на глобальну економіку. Окрему увагу приділено аналізу торгових відносин між США та Китаєм та їхніх наслідків для світової економіки. У заключному підрозділі розділу висвітлено перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Предметом кваліфікаційної роботи є теоретичні та прикладні аспекти дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Об'єктом дослідження є міжнародні економічні конфлікти, що розвиваються в умовах світової кризи.

У дослідженні використано методологію аналізу та синтезу наукових джерел, порівняльний аналіз теоретичних концепцій та практичних прикладів. Дослідження показало, що міжнародні економічні конфлікти стають все більш актуальними в умовах світової кризи, а їхні наслідки можуть мати серйозний вплив на глобальну економіку. В цьому контексті важливим є вивчення причин виникнення таких конфліктів та розробка ефективних стратегій вирішення проблем, що стосуються торгівельної політики, фінансового регулювання, інвестиційної політики та інших сфер. Важливими напрямками розв'язання міжнародних економічних конфліктів є застосування дипломатичних зусиль, укладання міжнародних договорів та розробка спільних стратегій.

Отже, дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи дає можливість зрозуміти проблеми, пов'язані з цими конфліктами та знайти шляхи їх вирішення.

Ключові слова: міжнародні економічні конфлікти, світова криза, глобальна економіка, торгівлі відносини, економічні санкції.

ANNOTATION

Seniuk D.O. Modern trends in the development of international economic conflicts in the conditions of the world crisis. Manuscript.

Qualification work of the bachelor's OP "International Economic Relations" specialty International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

The bachelor's qualification work consists of an introduction, two sections, conclusions and proposals, a list of used sources.

The first chapter of the work examines the theoretical aspects of economic conflicts, in particular their concept, object of research and forms of manifestation. In the second part of the work, an analysis of modern trends in the development of international economic conflicts is carried out, in particular, the reasons for their occurrence and ways of influencing the global economy are highlighted. Particular attention is paid to the analysis of trade relations between the United States and China and their consequences for the world economy. The final subsection of the chapter highlights promising ways of solving international economic conflicts in the conditions of the world crisis.

The purpose of the qualification work is the study of modern trends in the development of international economic conflicts in the conditions of the world crisis.

The subject of the qualification work is the theoretical and applied aspects of the study of modern trends in the development of international economic conflicts in the conditions of the world crisis.

The object of the study is international economic conflicts, which are developing in the conditions of the world crisis.

The research used the methodology of analysis and synthesis of scientific sources, comparative analysis of theoretical concepts and practical examples. The study showed that international economic conflicts are becoming more and more relevant in the context of the global crisis, and their consequences can have a serious impact on the global economy. In this context, it is important to study the causes of such conflicts and develop effective strategies for solving problems related to trade policy, financial regulation, investment policy and other areas. Important ways of solving international economic conflicts are the use of diplomatic efforts, the conclusion of international agreements and the development of joint strategies.

Therefore, the study of modern trends in the development of international economic conflicts in the conditions of the world crisis provides an opportunity to understand the problems associated with these conflicts and to find ways to solve them.

Key words: international economic conflicts, world crisis, global economy, trade relations, economic sanctions.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	7
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	11
1.1. Теоретичні підходи до визначення суті та природи економічних конфліктів	11
1.2. Основні причини та форми прояву економічних конфліктів в сучасних умовах	17
1.3. Причини виникнення та основні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ	27
2.1. Аналіз сучасних тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів	27
2.2. Аналіз торгових відносин між США та Китаєм	39
2.3. Перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи	47
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

ВОТ	Всесвітньої організації торгівлі
МВФ	Міжнародний валютний фонд
ВТО	Всесвітня торговельна організація
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
FTA	Договори про вільну торгівлю
ЄС	Європейський Союз
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ПКС	Паритет купівельної спроможності
ІТ	Інформаційні технології
ШІ	Штучний інтелект
ООН	Організація об'єднаних націй
COVID-19	Коронавірусна хвороба
G20	Група міністрів фінансів та керівників центральних банків

ВСТУП

В сучасному світі міжнародні економічні конфлікти є неодмінною складовою економічних відносин між країнами. Світова криза, яка почалась в 2008 році, суттєво посилила інтенсивність таких конфліктів та змінила їх характер. Сьогодні, країни зіштовхуються з новими викликами, такими як зміна торговельних відносин, відновлення промисловості та зменшення екологічного впливу, і в цьому контексті важливо розуміти сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів.

Наприклад, відновлення національної промисловості та захист місцевих виробників знову стали актуальними для багатьох країн, а зміна торговельних відносин та підвищення тарифів на ввезені товари також спричинили нові напруження між країнами.

Крім того, зменшення екологічного впливу стало важливим питанням на міжнародному рівні, що може призвести до економічних конфліктів, пов'язаних з встановленням нових норм та обмежень.

Додатково можна відзначити, що з початку 2020 року світ ставки перед новим викликом, пов'язаним із поширенням коронавірусу, що призвело до серйозної економічної кризи. Це суттєво впливає на динаміку міжнародних економічних відносин та призводить до нових конфліктів та напружень. Дослідження та аналіз сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів у таких умовах є особливо важливим для розуміння глобальних тенденцій та забезпечення стійкого розвитку світової економіки.

Таким чином, тема "Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи" є дуже актуальною та важливою для розуміння сучасного стану світової економіки та пошуку шляхів вирішення міжнародних економічних конфліктів у складних умовах світової кризи.

Вибір даної теми дослідження зумовлений, тим що науковий і практичний інтерес до теми "Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи" відображається в значній кількості

досліджень, проведених ученими та експертами з різних країн світу. Вони досліджують причини та наслідки міжнародних економічних конфліктів в умовах кризи, аналізують тенденції їх розвитку та розробляють пропозиції щодо їх вирішення.

Одним із актуальних напрямків досліджень є аналіз впливу кризи на міжнародні торгові відносини та міжнародну економічну інтеграцію. Значний внесок розвиток даного напрямку дослідження зробили Р.Аллен, К.Балакіреєв, Й.Бевела, І.Губерман, Дж.Домбровський. У зв'язку зі зниженням попиту та зменшенням обсягів виробництва багато країн стали активно використовувати захистний механізм у вигляді тарифних бар'єрів та інших обмежень на імпорту товарів. На думку багатьох дослідників, це може призвести до зростання торговельних конфліктів між країнами та порушення принципів світової торгівлі.

Інший напрямок досліджень (Дж.Ламі, Е. Либек, Е.Мідлтон, Б.Розенблюм, Дж. Сіден) - це аналіз змін у рольовій позиції різних країн у світовій економіці та їх вплив на міжнародні економічні конфлікти. Зокрема, досліджуються зміни в ролі США та Китаю, а також їх взаємовідносини в контексті світових економічних процесів.

Багато інших дослідників займалися вивченням питань економічних конфліктів. Серед них можна назвати таких відомих економістів, як : Карл Маркс, який розробив теорію класової боротьби, що стверджує, що суспільство складається з протилежних класів, які постійно борються за ресурси; Джон Мейнард Кейнс, який досліджував проблеми економічних криз, зокрема Великої депресії 1930-х років, та висунув концепцію державного регулювання економіки; Мілтон Фрідман, який розвинув ідеї вільного ринку та капіталізму, досліджував проблеми інфляції та займався аналізом ролі грошей.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи. Для досягнення цієї мети необхідно виконати наступні завдання:

- розглянути теоретичні аспекти щодо визначення сутності та природи економічних конфліктів;
- дослідити причини та форми прояву економічних конфліктів на сучасному етапі розвитку світового господарства;
- охарактеризувати ключові причини виникнення та основні способи вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи;
- проаналізувати основні сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в сучасних кризових умовах;
- проаналізувати торгівельні відносини між США та Китаєм;
- окреслити перспективні напрямки врегулювання міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Об'єктом дослідження є міжнародні економічні конфлікти, що розвиваються в умовах світової кризи.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти дослідження сучасних тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

В ході проведення дослідження нами було використано наступні методи : аналіз літературних джерел, що дало можливість нам провести критичний аналіз наукових досліджень, статей, книг; статистичний аналіз – для вивчення тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи, їх причин та наслідків; економетричний аналіз, що дало можливість нам визначити взаємозв'язки між економічними показниками та міжнародними конфліктами; кейс-студії – проаналізували конкретні міжнародні конфлікти (США-Китай), що виникли в умовах світової кризи; порівняння; опис; синтез; узагальнення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ ЯК СКЛАДОВОЇ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Теоретичні підходи до визначення суті та природи економічних конфліктів

Сучасна світова економіка стикається з багатьма економічними проблемами, які суттєво впливають на економічний розвиток країн і світову торгівлю.

Тому невід'ємною частиною економічного життя є економічні конфлікти. Вони є важливим об'єктом дослідження для економічних наук, таких як: економіка, фінанси, міжнародні відносини і політична економія. А також мають великий вплив на господарську діяльність, економічний розвиток та благополуччя нації.

Економічні дослідження з питань економічних конфліктів виникають через розбіжності у інтересах різних сторін, які протистоять одна одній в зусиллях отримати більше ресурсів, доходів або влади.

Такі конфлікти можуть виникати між працівниками та роботодавцями, між підприємствами, між різними галузями економіки, між країнами або регіонами.

Зазвичай, «економічні конфлікти породжуються такими питаннями, як заробітна плата, умови праці, податки, правила торгівлі, доступ до ресурсів, а також зіткнення інтересів, підприємств та конкуренція на ринку» [1, с.28].

Існує кілька різних підходів до визначення поняття «економічні конфлікти», які можуть різнитись залежно від дисципліни або галузі знань, в якій вони використовуються. Нижче наведено кілька таких підходів (табл.1.1.)

Таблиця 1.1. – Підходи до визначення поняття економічних конфліктів

№п/п	Підхід	Характеристика
1.	Економічний підхід	в економічній теорії конфлікти визначаються як суперечності інтересів між різними економічними суб'єктами, які спричинюють зниження ефективності виробництва та розподілу ресурсів.
2.	Політичний підхід	у політичних науках конфлікти визначаються як боротьба за владу, ресурси та вплив між різними групами та організаціями.
3.	Психологічний підхід	у психології конфлікти визначаються як негативні емоційні стани, які виникають у людей в результаті суперечностей та неспівпадінь в інтересах.
4.	Соціологічний підхід	у соціології конфлікти визначаються як конфлікти між різними соціальними групами, що виникають на основі різниць у владі, статусі, змісті та характері роботи, соціальній мобільності
5.	Міжнародний конфлікт	за цим підходом економічний конфлікт розглядається як конфлікт між різними державами або міжнародними організаціями щодо економічних інтересів. Такі конфлікти можуть виникати через конкуренцію на зовнішніх ринках, торговельні санкції, боротьбу за природні ресурси тощо.

Джерело: складено автором

Залежно від конкретної ситуації, може використовуватися один чи кілька з цих підходів для аналізу економічного конфлікту.

Економічні конфлікти досліджуються в галузі економіки та соціології. Економісти вивчають економічні конфлікти, їх вплив на економіку та шляхи їх вирішення. «Соціологи досліджують соціальні наслідки конфліктів, їх взаємозв'язок з іншими видами конфліктів та можливі способи протидії конфліктам» [2, с.304]. Деякі з найбільш відомих дослідників економічних конфліктів:

- Томас Шеллінг – американський економіст та лауреат Нобелівської премії з економіки 2005 року, який вивчав конфлікти та співпрацю в громадських справах.

- Роберт Оукен – американський економіст, який розвинув теорію гри, що досліджує різні стратегії взаємодії між людьми, включаючи економічні конфлікти.

Наведемо визначення поняття «економічні конфлікти» (рис.1.1.)

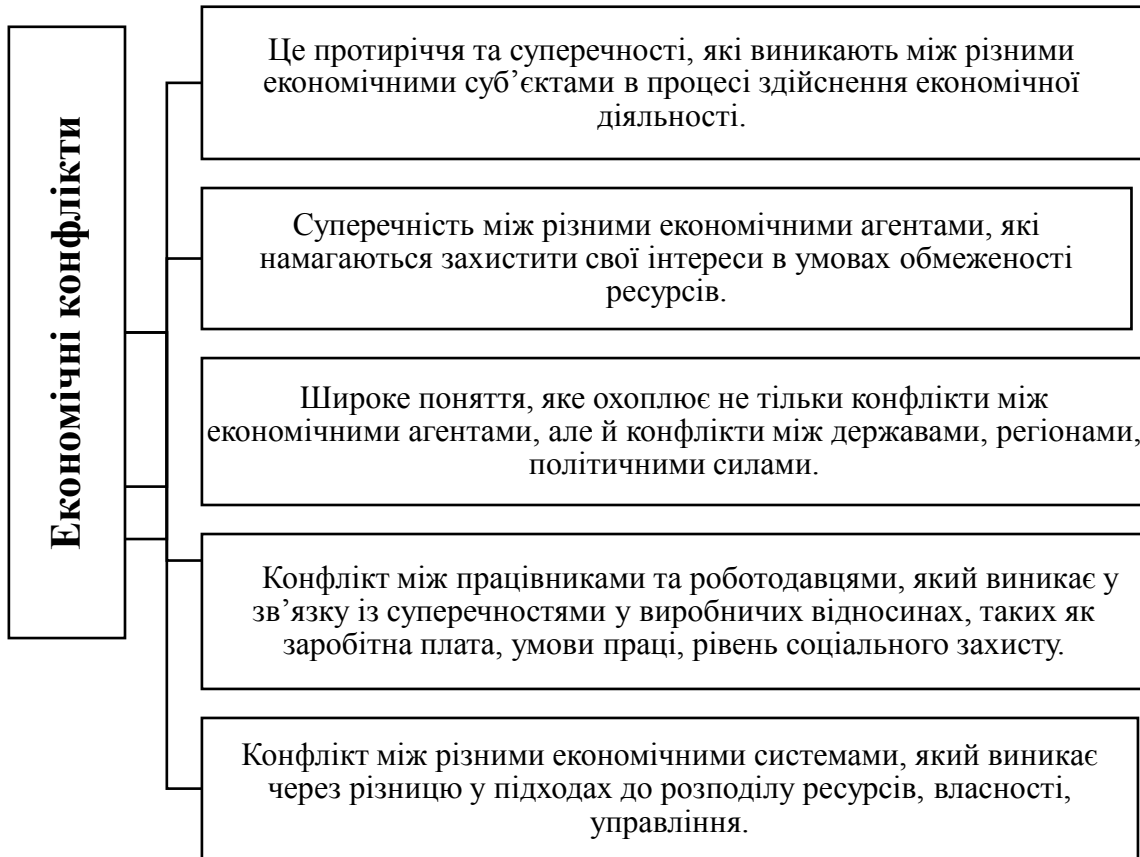

Рисунок.1.1. Визначення економічних конфліктів

- Герберт Саймон – американський економіст, який досліджував прийняття рішень в умовах невизначеності та необхідності економічних конфліктів.

- Карл Маркс – німецький філософ та економіст, який досліджував соціальні та економічні конфлікти та створив концепцію класової боротьби.

- Фрідріх фон Гайек – австрійський економіст, який досліджував роль конкуренції в економіці та популяризував ідеї вільного ринку.

- Даглас Норт – американський економіст, який досліджував роль інституцій та правових систем у вирішенні економічних конфліктів.

- Амартия Сен – індійський економіст та лауреат Нобелівської премії з економіки 1998 року, який досліджував роль соціальної справедливості та рівності в економічному розвитку.

- Елінор Остром – американська політична економістка та лауреат Нобелівської премії з економіки 2009 року, яка досліджувала суспільні системи управління ресурсами та розв’язання конфліктів.

- Дітріх Штайдель – німецький економіст та філософ, який досліджував проблеми розподілу ресурсів, розвитку та конфліктів у глобальному масштабі.

- Жан Тіроль – французький економіст та лауреат Нобелівської премії з економіки 2014 року, який досліджував проблеми регулювання ринків та боротьби з монополіями, що можуть бути джерелом економічних конфліктів.

- Джон Неш – американський математик та економіст, який розвинув теорію гри та досліджував стратегії взаємодії людей в умовах невизначеності та конфлікту.

Ці дослідники та багато інших вчених займаються дослідженням економічних конфліктів та розробляють різні теорії та концепції, що допомагають зрозуміти, як такі конфлікти виникають та як їх можна уникнути чи вирішити.

Окрім зарубіжних дослідників вагомий внесок у вивчення питання економічних конфліктів внесли і українські дослідники, зокрема:

- Ігор Буркацький – є автором численних досліджень з питань економічних конфліктів, зокрема з проблем злочинності в економіці, проблем ринку праці, фінансових ризиків тощо.

- Олександр Калініченко – являється автором численних досліджень з питань економіки та міжнародних економічних конфліктів.

- Олена Федорова займається дослідженням економічних конфліктів та способів їх вирішення, а також взаємозв’язком між економікою та політикою.

- Оксана Батенко - Оксана Батенко займається дослідженням конфліктів у сфері бізнесу, включаючи конфлікти між підприємствами, конфлікти між менеджерами та працівниками тощо.

- Ігор Голуб'єв, займається дослідженням економічних конфліктів в міжнародних економічних відносинах, зокрема, у контексті світової торгівлі та інвестицій.

- Володимир Панченко – займається дослідженням економічних конфліктів в контексті розвитку економічної теорії та політики.

- Ірина Малиновська – займається дослідженням економічних конфліктів у сфері бізнесу та взаємодії між бізнесом та державою.

- Олег Білецький – займається дослідженням економічних конфліктів у сфері фінансів та банківської справи, зокрема, конфліктів між банками та державними регуляторами.

- Вікторія Марущак – займається дослідженням економічних конфліктів у міжнародних економічних відносинах, зокрема, у контексті розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій.

- Сергій Губський – займається дослідженням економічних конфліктів у контексті підприємництва та міжнародної торгівлі.

- Наталія Кобернікова займається дослідженням економічних конфліктів у контексті міжнародних економічних відносин, зокрема, у взаєминах між країнами.

- Людмила Білецька займається дослідженням економічних конфліктів у контексті соціально-економічного розвитку, зокрема, у взаєминах між різними соціальними групами.

- Андрій Безпалько займається дослідженням економічних конфліктів.

Це далеко не повний список дослідників, які займаються питаннями економічних конфліктів в Україні. Багато вчених з різних галузей економіки та соціальних наук.

«У галузі економіки та соціології було розроблено різні теорії, які пояснюють причини виникнення економічних конфліктів, їх вплив на економіку та можливі шляхи їх вирішення. До таких теорій належать, наприклад, теорія конфліктів, теорія ігор, теорія економічних переговорів» [3, с.512].

Також економічні конфлікти досліджувалися в рамках міжнародних відносин та політичних наук, оскільки конфлікти можуть мати великий вплив на відносини між країнами та створення геополітичної напруги.

Часто економічні конфлікти мають значний вплив на економіку в цілому, а також на життя і благополуччя громадян. Наприклад, страйки і блокади можуть призвести до припинення роботи підприємства, що призведе до зниження виробництва, втрати доходів і росту безробіття. Конфлікти між країнами можуть викликати тарифні війни, обмеження торгівлі та інвестицій, що може негативно вплинути на економічний розвиток і благополуччя країн [4, с.28].

Розв'язання економічних конфліктів може здійснюватися шляхом укладання угод, компромісів, а також за допомогою механізмів міжнародної торгівлі та міжнародного співробітництва.

У таких конфліктах сторони можуть використовувати різні методи боротьби за свої інтереси, включаючи переговори, страйки, блокади, судові процеси, рекламні кампанії або навіть насильство.

Дослідження економічних конфліктів можуть мати практичне застосування в різних галузях. Наприклад, дослідження ринкових та конкурентних практик може допомогти виявляти порушення законодавства та розробляти механізми їх запобігання. Дослідження відносин між державою та бізнесом може виявляти можливість корупційних схем та розробляти механізми їх запобігання. «Дослідження міжнародних торговельних відносин може допомогти виявляти проблеми та розробляти механізми їх вирішення на рівні міжнародних організацій» [5].

Окрім того, дослідження економічних конфліктів може використовуватися в освітніх цілях. «Вивчення конкретних випадків може допомогти студентам розуміти проблематику економічних конфліктів та розвивати навички аналізу та вирішення подібних ситуацій» [6, с.320].

Узагалі, дослідження економічних конфліктів є важливим напрямком досліджень для розвитку економічної науки та побудови стабільного та

справедливого суспільства. Виявлення причин, механізмів та наслідків економічних конфліктів дозволяє економістам та іншим науковцям розробляти ефективні стратегії вирішення проблем та запобігання подібним ситуаціям у майбутньому.

1.2. Основні причини та форми прояву економічних конфліктів в сучасних умовах

Економічні конфлікти – це конфлікти, що виникають через розбіжності в економічних інтересах різних сторін. Ці конфлікти можуть виникати на різних рівнях, від міжнародних відносин до конфліктів між підприємствами або індивідуальними особами (рис. 1.2).

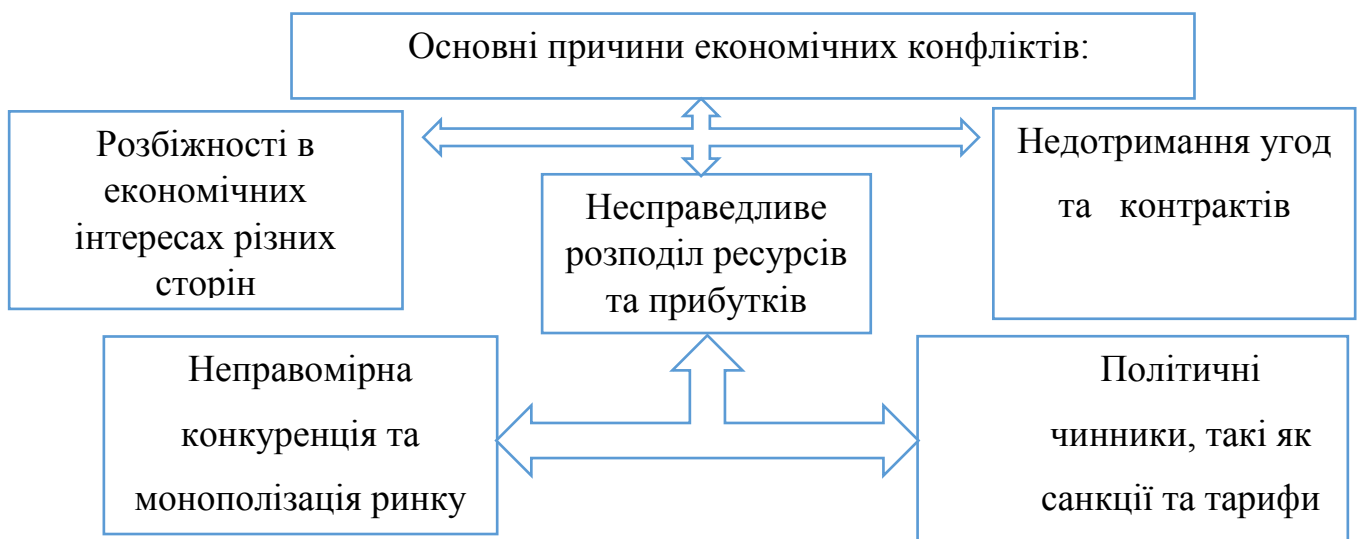

Рисунок 1.2. Основні причини економічних конфліктів

Джерело: складено автором.

Економічні конфлікти можуть бути різними. Наведемо деякі види економічних конфліктів, які мають різне джерело виникнення:

- Тарифні бар'єри: уряд може запроваджувати тарифи на імпортовані товари для захисту внутрішнього ринку від конкуренції з-за кордону. Це може спричинити конфлікти між країнами, які залежать від експорту своїх товарів.

- Конкуренція: бізнеси можуть конкурувати між собою за ринки збуту, ресурси або інвестиції. Це може призвести до конфліктів, коли один бізнес намагається висунутися на перший план за рахунок зниження цін або інших методів.

- Розбіжності у вимогах: підприємства можуть мати різні вимоги до якості, кількості чи ціні товарів. Це може стати причиною конфліктів, які впливають на відносини між різними сторонами.

- Нестабільність ринку: коли економіка зазнає кризи, бізнеси можуть конкурувати за обмежені ресурси, що залишилися. Це може призвести до конфліктів між підприємствами та працівниками.

- Фінансові проблеми: заборгованості, недостатність капіталу, фінансові ризики та інші фінансові проблеми можуть призвести до конфліктів між сторонами.

- Конфлікти між різними групами інтересів: у будь-якому суспільстві можуть існувати різні групи інтересів, які борються за свої права та інтереси. Наприклад, це можуть бути профспілки, бізнес-асоціації, громадські організації тощо. Конфлікти між цими групами можуть мати економічну складову, особливо коли вони стосуються праці, оплати праці, податків тощо.

- Конфлікти між різними рівнями управління: управління на місцевому, регіональному та національному рівнях можуть мати різні інтереси та погляди на економічні питання. Наприклад, місцеві уряди можуть намагатися залучити інвестиції, тоді як національний уряд може мати іншу стратегію розвитку економіки. Це може створювати конфлікти та напруження між різними рівнями управління.

- Конфлікти між країнами: економічні конфлікти можуть виникати між країнами через різні підходи до економічних питань, торговельні бар'єри, дискримінацію відносно іноземних компаній, валютні проблеми тощо. Такі конфлікти можуть призвести до торговельних війн, введення санкцій, обмежень ввезення товарів тощо.

- Конфлікти на ринку праці: конфлікти між роботодавцями та робітниками можуть виникати через різні питання, такі як заробітна плата, умови праці, стан трудових відносин та інші. Такі конфлікти можуть призвести до страйків, блокад та інших форм протесту.

- Конфлікти між різними секторами економіки: різні сектори економіки можуть мати різні інтереси та погляди на економічні питання. Наприклад, «промисловість може бути зацікавлена в збільшенні виробництва та зменшенні податків, тоді як сфера послуг може бути зацікавлена в збільшенні попиту на послуги та зменшенні обмежень для їх надання. Такі конфлікти можуть призвести до суперництва між різними секторами економіки та розділу ресурсів» [7, с.48].

- Конфлікти між різними географічними регіонами: в різних географічних регіонах можуть існувати різні економічні умови та можливості, що може призвести до конфліктів між ними. Наприклад, один регіон може мати перевагу в області розвитку технологій, тоді як інший регіон може мати перевагу в розвитку аграрного сектору. Такі конфлікти можуть призвести до напруження між різними географічними регіонами.

- Конфлікти між різними економічними системами: в різних країнах можуть існувати різні економічні системи, що може призвести до конфліктів між ними. Наприклад, країни з ринковою економікою можуть мати інші погляди на економічні питання, ніж країни з плановою економікою. Такі конфлікти можуть призвести до напруження між різними економічними системами [8].

- Конфлікти між різними класами населення: різні класи населення можуть мати різні інтереси та погляди на економічні питання. Наприклад, бізнес-еліта може бути зацікавлена в збільшенні своєї прибутковості та зменшенні податків, тоді як робітничий клас може бути зацікавлений у підвищенні зарплат та соціальних гарантіях. Такі конфлікти можуть призвести до напруження між різними класами населення.

- Конфлікти між різними групами інвесторів: різні групи інвесторів можуть мати різні інтереси та погляди на економічні питання. Наприклад, короткострокові інвестори можуть бути зацікавлені в отриманні швидких прибутків, тоді як довгострокові інвестори можуть бути зацікавлені в стабільному зростанні вартості активів. Такі конфлікти можуть призвести до напруження між різними групами інвесторів.

- Конфлікти між різними країнами: різні країни можуть мати різні інтереси та погляди на економічні питання.

Економічні конфлікти можуть проявлятися різними способами залежно від їх природи та масштабу. Деякі з можливих форм прояву економічних конфліктів наведені у (табл.1.2.).

Таблиця 1.2. – Форми прояву економічних конфліктів.

№п /п	Форма	Характеристика
1.	Тарифні війни	коли одна країна встановлює високі митні збори на продукти з іншої країни, що змушує іншу країну встановлювати такі ж високі митні збори на продукти з першої країни. Це може призвести до зниження міжнародної торгівлі та збільшення вартості продуктів.
2.	Бойкоти	коли люди, групи або країни відмовляються використовувати або торгувати продуктами певних компаній або країн.
3.	Банкрутства	коли компанії не можуть сплатити свої борги, що може призвести до банкрутства та закриття підприємства.
4.	Спирні ситуації	коли сторони не можуть домовитися про умови торгівлі або інших угод, що може призвести до припинення бізнес-операцій та збитків для всіх сторін.
5.	Зменшення інвестицій	коли інвестори зважаються інвестувати свої кошти в країну або компанію через невпевненість в економічних умовах.
6.	Недовіра до фінансової системи	коли населення та бізнес-середовище не довіряють банкам та фінансовим інституціям через кризи довіри або скандали.
7.	Зростання безробіття	коли підприємства зменшують свою діяльність або закриваються, що може призвести до збільшення безробіття та зменшення споживчого попиту.

Джерела: [9, с.45; 48; с.50; с.52].

Ці прояви економічних конфліктів можуть мати серйозні наслідки для економіки та суспільства в цілому, такі як:

- зниження економічного зростання: конфлікти можуть призвести до зменшення виробництва, втрат робочих місць та зменшення споживчого попиту, що в свою чергу може призвести до зниження економічного зростання;

- збільшення бідності та соціальних нерівностей: зменшення робочих місць та збільшення цін на товари та послуги може призвести до збільшення бідності та соціальних нерівностей;

- погіршення міжнародних відносин: економічні конфлікти можуть призвести до погіршення відносин між країнами та народами, що може спричинити політичну та соціальну нестабільність;

- зменшення інвестицій та інновацій: конфлікти можуть зменшити довіру інвесторів та підприємців до економічного середовища, що може призвести до зменшення інвестицій та інновацій;

- збільшення витрат: конфлікти можуть призвести до збільшення витрат на військові операції, що може зменшити бюджетні можливості країн та призвести до збільшення податків та інших обтяжень для населення та бізнесу.

Існує кілька способів вирішення економічних конфліктів:

1. Дипломатичні заходи: це може включати переговори між сторонами, підписання угод та контрактів, взаємний компроміс та узгодження.

2. Медіація та посередництво: це можуть бути нейтральні сторони, які допомагають сторонам досягнути згоди та компромісу. Ці сторони можуть бути урядовими органами, або приватними компаніями, що мають досвід у вирішенні конфліктів.

3. Арбітраж: це юридичний процес, коли рішення приймається нейтральним третім арбітром, який вирішує конфлікт на підставі фактів та обставин справи.

4. Судове вирішення: якщо конфлікт не може бути вирішений іншими способами, сторони можуть звернутися до суду для вирішення спору.

5. Уникнення економічних конфліктів може бути досягнуте шляхом попередження та управління ризиками, сприятливими економічним умовами, дотриманням договорів та взаємної поваги між сторонами.

Тому, вирішення економічних конфліктів вимагає компромісів та узгодження між сторонами. Це може бути складним та тривалим процесом, але він дозволяє зменшити негативні наслідки конфліктів та сприяє підвищенню економічного благополуччя.

Отже, економічні конфлікти мають серйозні наслідки для економіки та суспільства в цілому. Вони можуть призводити до зниження економічного зростання, збільшення безробіття, зменшення інвестицій та погіршення соціальної ситуації. Тому важливо шукати раціональні та ефективні способи вирішення економічних конфліктів, щоб дозволило зменшити їх негативні наслідки.

1.3. Причини виникнення та основні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи

Міжнародні економічні конфлікти - це конфлікти, що виникають між країнами або регіонами, пов'язані з економічними питаннями, такими як торгівля, інвестиції, валютні відносини, розвиток технологій та інше.

Основні причини міжнародних економічних конфліктів включають:

1) Політичні розбіжності: конфлікти можуть виникати через різні погляди на політичні питання, такі як санкції або торгівля з країнами, які мають відмінні погляди на людські права або демократію.

2) Торговельні суперництва: конфлікти можуть виникати через нерівноправні торговельні відносини, захист торгівлі або конкуренції між країнами.

3) Економічні відмінності: конфлікти можуть виникати через відмінності в економічних моделях, політиках із залучення іноземних інвестицій, валютних курсах та інших економічних факторах [10].

Для вирішення міжнародних економічних конфліктів можуть використовуватися ті ж самі інструменти, що й для вирішення внутрішніх економічних конфліктів, але з врахуванням міжнародних правових та економічних норм.

Також важливо враховувати історичні, політичні, економічні та культурні особливості країн, які беруть участь у конфліктах, оскільки ці фактори можуть впливати на їхню поведінку та інтереси. Наприклад, деякі країни можуть бути більш зацікавлені у збереженні своєї національної безпеки, тоді як інші можуть бути більш зацікавлені у збільшенні свого економічного впливу.

Крім того, важливо враховувати глобальні тенденції та виклики, такі як зміна клімату, технологічний розвиток та демографічні зміни. Ці виклики можуть впливати на економічну конкурентоспроможність країн та вимагати спільних зусиль для їх вирішення.

У вирішенні міжнародних економічних конфліктів також важливу роль можуть відігравати міжнародні організації, такі як Всесвітня організація торгівлі (ВТО), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк. Ці організації можуть допомогти забезпечити співпрацю між країнами та вирішення спірних питань через діалог, компроміси та застосування стандартів та правил.

Зокрема, міжнародні організації, такі як Всесвітня торговельна організація (ВТО), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), можуть допомагати у вирішенні міжнародних економічних конфліктів, надаючи рамки для взаємодії між країнами та регулювання економічних відносин. Договори про вільну торгівлю (FTA) та інші міжнародні угоди можуть також допомогти зменшити торговельні бар'єри та регулювати економічні відносини між країнами [11].

Проте, іноді вирішення міжнародних економічних конфліктів може бути дуже складним, особливо якщо це пов'язано з політичними та історичними факторами. Наприклад, конфлікт між США та Китаєм щодо торгівлі може мати значення не тільки для економіки, але і для політики та відносин між цими країнами.

Крім того, міжнародні організації, такі як Всесвітня Торговельна Організація (ВТО), можуть допомогти вирішувати міжнародні економічні конфлікти, надаючи форум для переговорів та регулювання торговельних відносин між країнами. ВТО діє як організація з демократичним процесом прийняття рішень, де кожна країна має однакове голосування та може брати участь у переговорах та укладанні угод.

Однак, існують також міжнародні економічні конфлікти, які важко вирішити через різні підходи та інтереси різних країн. У таких випадках важливо, щоб країни залишалися відкритими для діалогу та готовими до компромісів та переговорів. Крім того, вирішення міжнародних економічних конфліктів може вимагати участі третьої сторони, такої як посередники, які допоможуть знайти компроміс та досягти згоди між конфліктуючими сторонами.

Узагалі, розв'язання міжнародних економічних конфліктів є важливою складовою глобальної економіки та стабільності відносин між країнами. Необхідно забезпечувати відкритість та діалог між країнами, знаходити компроміси та регулювати економічні відносини, щоб уникнути ескалації конфліктів та шкідливого впливу на світову економіку.

Одним з ключових інструментів вирішення міжнародних економічних конфліктів є торгівля. Торговельні відносини можуть бути важливим механізмом для зміцнення взаємних зв'язків між країнами та зменшення ризику конфліктів. Торгівля може допомогти забезпечити взаємну вигоду та зменшення нерівностей між країнами.

Однак, торговельні відносини можуть також бути джерелом конфліктів. Наприклад, країни можуть сперечатися щодо дискримінаційних торговельних

заходів, таких як ввізні мита та інші бар'єри. Також можуть виникати суперечності щодо інтелектуальної власності, забезпечення прав праці та інших соціально-економічних питань.

Іншим важливим інструментом у вирішенні міжнародних економічних конфліктів є міжнародне право. Міжнародне право встановлює стандарти поведінки країн у взаєминах між собою та з іншими країнами. Воно містить правила та процедури для вирішення спорів та конфліктів, включаючи механізми мирного врегулювання та судовий процес.

Також важливим інструментом у вирішенні міжнародних економічних конфліктів є дипломатія та міжнародні переговори. «Міжнародні переговори можуть бути ефективним способом вирішення конфліктів, оскільки вони дозволяють країнам обговорювати спірні питання та знаходити компромісні рішення, які враховують інтереси всіх сторін. Дипломатія може бути важливою для побудови довіри між країнами та забезпечення співпраці в майбутньому» [12, с.592].

Одним з найбільш поширених інструментів у вирішенні міжнародних економічних конфліктів є санкції. Санкції є заходом, який вживається проти країни з метою змусити її змінити свою політику або поведінку. Санкції можуть включати заборону на імпорт або експорт товарів, заборону на відвідування країни, заморожування активів та інші заходи.

Санкції можуть бути ефективним інструментом у вирішенні міжнародних економічних конфліктів, але вони також можуть мати серйозні наслідки для населення країни, на яку вони накладаються. Тому перед вживанням санкцій потрібно ретельно зважити всі можливі наслідки та знайти альтернативні рішення [13].

У вирішенні міжнародних економічних конфліктів важливо забезпечувати дотримання міжнародних прав та стандартів, а також співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями. Це дозволяє зменшувати ризики конфліктів та забезпечувати стабільність та прогрес у міжнародних відносинах.

Окрім того, важливо розуміти, що міжнародні економічні конфлікти можуть мати різні наслідки для країн та світової економіки. Наприклад, торговельні війни та санкції можуть призвести до зниження обсягів торгівлі, зменшення інвестицій та зростання економічної нестабільності. Тому вирішення міжнародних економічних конфліктів є важливим завданням для забезпечення стабільності та зростання світової економіки [14].

Загалом, «вирішення конфліктів шляхом діалогу, компромісів та участі третьої сторони може допомогти забезпечити стабільність та розвиток світової економіки. Тому важливо використовувати міжнародні організації та інструменти, щоб домовлятися про регулювання торгівлі та інших економічних відносин між країнами та запобігати ескалації конфліктів» [15, с.406].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СВІТОВОЇ КРИЗИ

2.1. Аналіз сучасних тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів

За останні десятиліття світова економіка зазнала значних змін, які суттєво вплинули на міжнародні економічні відносини. Сучасні міжнародні економічні конфлікти можуть бути зумовлені різними чинниками, такими як політичні та геополітичні проблеми, економічні інтереси та інші фактори.

З міжнародними економічними конфліктами пов'язана реальна загроза міжнародній економічній безпеці та стабільності. Тому вивчення тенденцій їх розвитку та прогнозування майбутніх ситуацій є надзвичайно важливим завданням для економічних наук. Наведемо основні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів (рис.2.1).

Зараз міжнародні економічні конфлікти мають дедалі більш глобальний та комплексний характер. Особливо це стосується взаємодії між країнами, що входять до складу груп великих економічних блоків, таких як Європейський Союз, Шанхайська організація співробітництва, Північноатлантичний альянс та інші [16].

Однією з тенденцій є збільшення кількості економічних санкцій, які накладаються країнами одна на одну. Це може бути пов'язано з політичними чи економічними конфліктами, а також з прагненням вплинути на поведінку іншої країни.

Тенденцією сучасного світу є збільшення використання економічних санкцій у міжнародних економічних конфліктах. Економічні санкції є інструментом зовнішньої політики, застосовуваним державами з метою викликати певну реакцію в іншій державі або групі держав. Ці санкції можуть

включати обмеження торгівлі, фінансові санкції, заборону ввезення чи вивезення певних товарів, а також інші види обмежень.

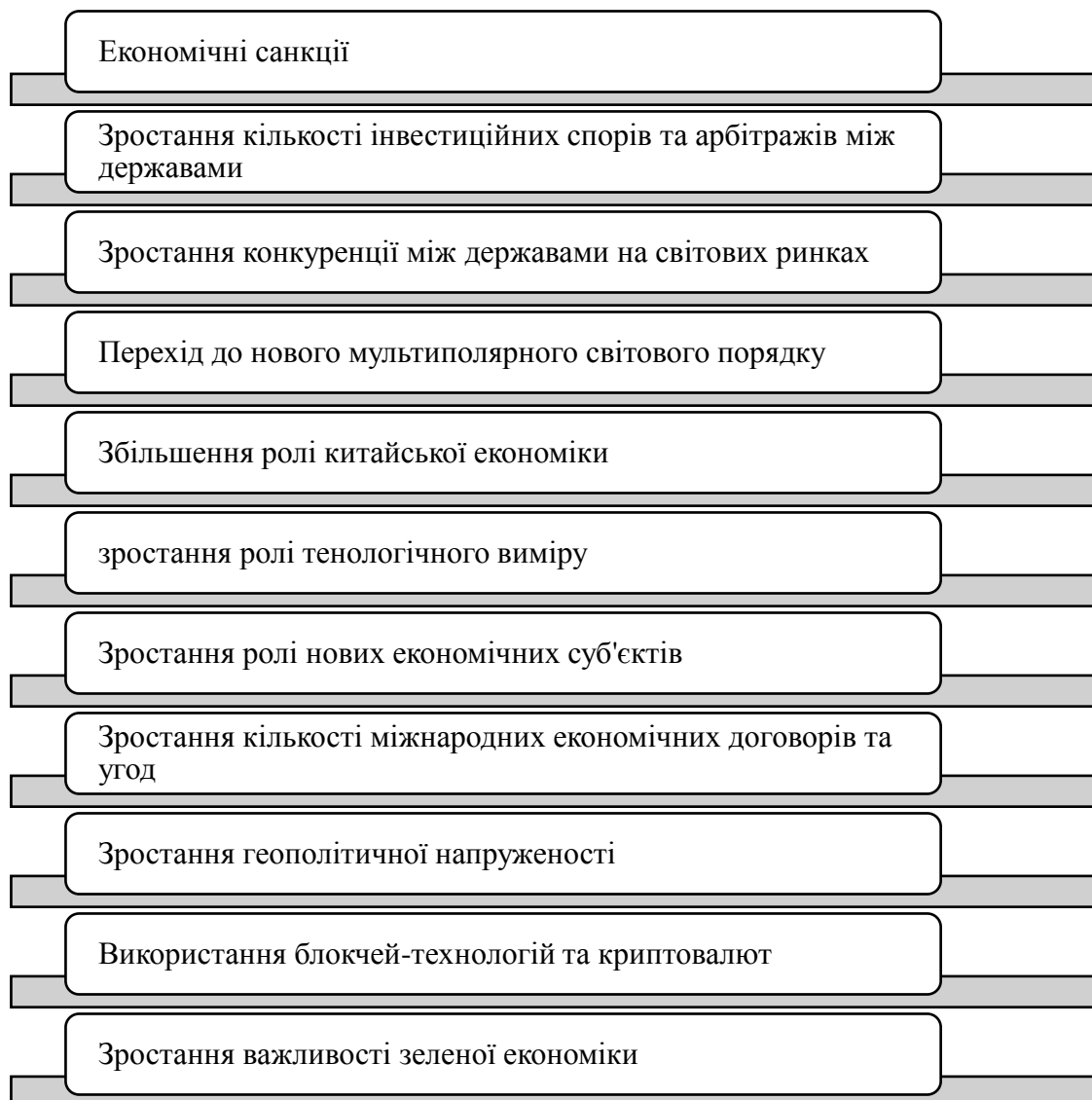

Рисунок 2.1. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів

Однією з головних причин збільшення використання економічних санкцій є зростання числа конфліктів, які не можуть бути вирішені мирним шляхом. Це може бути пов'язано з територіальними спорами, національними проблемами, геополітичними інтересами або іншими причинами. «Країни можуть використовувати економічні санкції як спосіб викликати певну реакцію в іншій державі, або ж навпаки, відповідати на таку реакцію» [17, с.72].

Крім того, можна зазначити зміну підходу до застосування економічних санкцій як засобу розв'язання міжнародних конфліктів. Раніше такі санкції в основному застосовувалися проти країн, які порушували міжнародні правила або інтереси інших країн. Проте зараз вони стали більш універсальним засобом тиску на будь-яку країну, що не відповідає інтересам певних держав або груп країн. Також збільшується кількість різноманітних санкційних заходів, що застосовуються, таких як блокування банківських рахунків, заборона на імпорт певних товарів, обмеження експорту технологій та інші.

Один із головних тенденцій сучасних міжнародних економічних конфліктів полягає у поступовому переході до нового мультиполярного світового порядку. Це означає, що великі держави, такі як США, Китай, Росія та ЄС, більше не мають абсолютного контролю над світовою економікою. Вони змушені діяти в контексті нових реалій, враховуючи інтереси інших впливових держав. Це може призводити до міжнародних економічних конфліктів, особливо коли інтереси різних держав перетинаються [18].

За даними Міжнародного валютного фонду, у 2020 році китайська економіка становила 27,8 трильйонів доларів за ПКС, що складало 20,1% світового ВВП за ПКС.

Нові технології та цифрові інновації створюють нові можливості для розвитку міжнародних економічних конфліктів. Зокрема, розробка кіберзброї та кібератак може призвести до серйозних наслідків для економічної інфраструктури держав. Кіберзброя може використовуватись для крадіжки конфіденційної інформації про підприємства та корпорації, розповсюдження деструктивних програм, знищення електронних баз даних та інших об'єктів інформаційної інфраструктури [19].

Ще однією тенденцією розвитку міжнародних економічних конфліктів є зростання ролі технологічного виміру. У сучасному світі технології відіграють важливу роль у глобальній економіці, і вони стають все більш об'єктом суперництва між країнами. Такі конфлікти можуть виникати через заборону

експорту технологій до інших країн, встановлення мит, оголошення технологічних бойкотів і т.д.

Обсяг світового ринку інформаційних технологій (ІТ) у 2020 році склав 5,2 трильйона доларів, що на 3,2% менше, ніж у 2019 році.

Найбільшими ринками ІТ у світі є (рис.2.3)

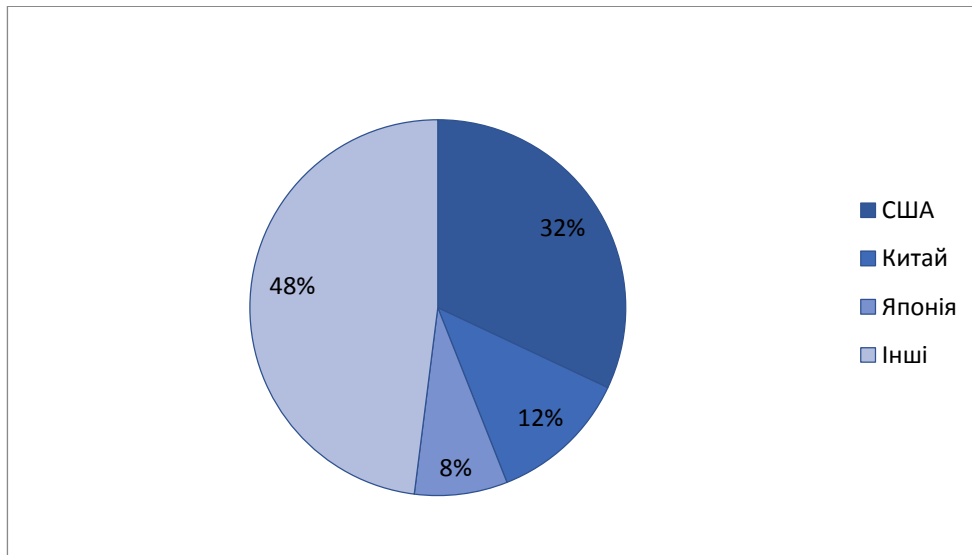

Рисунок 2.3. Найбільші ринки ІТ у світі (%).

Джерело: побудовано автором на основі [20].

Обсяг світового ринку штучного інтелекту (ШІ) у 2020 році склав 62,4 мільярда доларів, що на 40,2% більше, ніж у 2019 році. Найбільшими ринками ШІ у світі є (рис.2.4.)

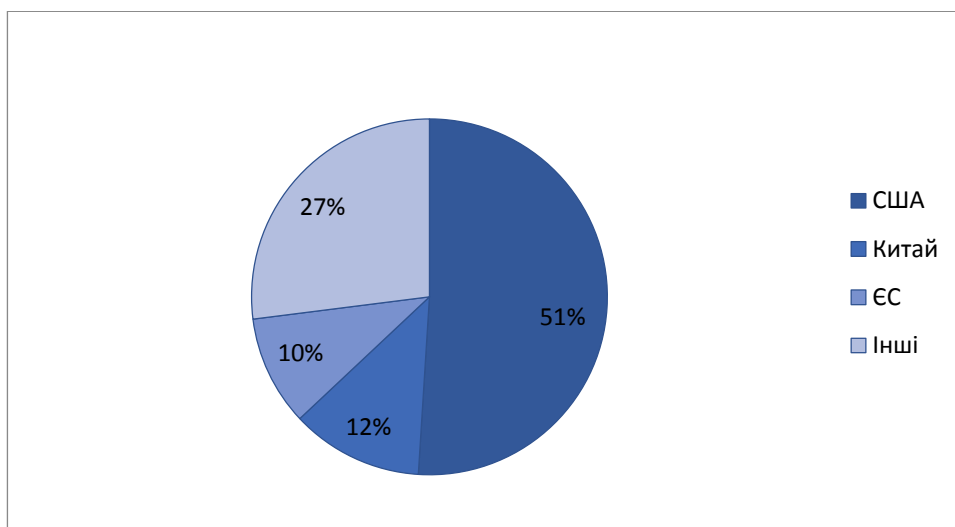

Рисунок 2.4. Найбільші ринки ШІ у світі(%).

Джерело: побудовано автором на основі [21].

Обсяг світового ринку квантових технологій у 2020 році склав 472 мільйона доларів, що на 19,9% більше, ніж у 2019 році³. Найбільшими ринками квантових технологій у світі є (Рис.2.5)

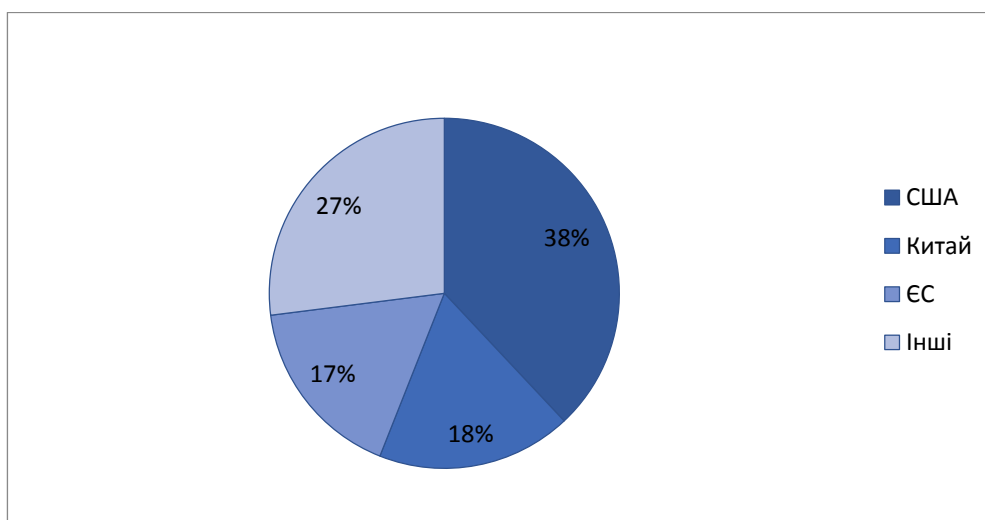

Рисунок 2.5. Найбільші ринки квантових технологій у світі(%).

Джерело: побудовано автором на основі [22].

Це означає, що технології стають все більш цінними та конкурентоспроможними ресурсами для країн, які прагнуть забезпечити свою економічну безпеку та лідерство. Технологічні конфлікти можуть виникати через намагання країн захистити свої інтереси в галузях, де вони мають перевагу або прагнуть наздогнати лідерів. Також технологічні конфлікти можуть бути пов'язані з питаннями національної безпеки, прав людини, захисту даних та інтелектуальної власності. Прикладами таких конфліктів є:

Торговельна війна між США та Китаєм, яка почалася у 2018 році через звинувачення США Китаю у недобросовісних практиках у сфері ІТ, ІІІ та квантових технологій⁴. США ввели мита на китайський імпорт, заборонили американським компаніям співпрацювати з китайськими компаніями-лідерами у галузях ІТ та ІІІ (Huawei, ZTE, ByteDance тощо), а також обмежили доступ Китаю до американських технологій⁴. Китай в свою чергу вважав це актом економічного шантажу та введенням мит на американський імпорт, а також запровадив свої правила захисту даних та криптографії.

Технологічний конфлікт між ЄС та США, який триває з 2018 року через суперечки щодо оподаткування цифрових послуг. ЄС запропонував ввести спеціальний податок на доходи американських компаній-грандов ІТ-сектору (Google, Facebook, Amazon тощо), якщо вони продають свої послуги на європейському ринку. США вважали це дискримінаційною практикою і загрозували ввести мита на європейський імпорт. У справедливості слід зазначити, що не всі країни ЄС підтримують цей податок, оскільки бояться можливих санкцій з боку США [23].

Технологічний конфлікт між Росією і Україною, який почався після агресії Росії проти України і анексії Криму у 2014 році. Україна запровадила санкції проти російських компаній і громадян, які пов'язані з окупацією Криму і Донбасу, а також обмежила доступ до російських інтернет-ресурсів, соціальних мереж, програмного забезпечення і послуг. Росія в свою чергу блокувала доступ до українських сайтів і медіа, а також забороняла експорт до України окремих товарів і послуг.

Зростання ролі технологічного виміру є однією з важливих тенденцій розвитку міжнародних економічних конфліктів. Швидкий розвиток технологій викликав зміни в економіці, зокрема в глобальному обміні товарів і послуг. Це створило нові можливості для розвитку підприємництва та підвищення рівня життя людей, але також і нові ризики та загрози.

З одного боку, технологічний розвиток дозволяє підприємствам економити кошти, підвищувати продуктивність та розширювати глобальний ринок збуту. Однак, це може призвести до зменшення кількості робочих місць, що може створити соціальні та економічні проблеми.

З іншого боку, технології можуть бути використані в міжнародних конфліктах, наприклад, для кібератак, віддаленого злому та шпигунства. Це може мати серйозні наслідки для економіки та безпеки країн. Також, технології можуть бути використані для порушення міжнародних прав та створення нових форм економічного тиску на інші країни.

Одним з найбільш очевидних прикладів таких конфліктів є торговельний спір між США та Китаєм. У 2018 році США ввели мита на китайські товари на суму 250 мільярдів доларів США, зокрема на товари, що містять технології, які США вважають важливими для національної безпеки. Китай у відповідь на це також ввів мита на американські товари. Таким чином, технологічні питання стали причиною конфлікту між двома найбільшими світовими економіками.

Крім того, «економічні санкції залишаються одним з найбільш ефективних інструментів впливу на інші держави. Застосування економічних санкцій може бути спрямовано на заборону імпорту/експорту окремих товарів, послуг та інших ресурсів, а також на зупинку банківських операцій та фінансових трансакцій. Ці заходи можуть використовуватися для досягнення політичних цілей, наприклад, примусити іншу державу змінити свою політику щодо конкретного питання» [24].

Також варто відзначити роль міжнародних економічних організацій, таких як Світова торговельна організація, Міжнародний валютний фонд та інші, у розвитку міжнародних економічних конфліктів. Наприклад, відмова деяких країн від участі в міжнародних економічних організаціях може спричинити конфлікти щодо торгівлі, фінансів та інші.

Ще одною тенденцією в розвитку міжнародних економічних конфліктів є зростання ролі нових економічних суб'єктів, таких як Китай, Індія та Бразилія, Північна Корея. Ці країни, зокрема Китай, стають все впливовішими у світовій економіці і вимагають більшого голосу в прийнятті рішень. Це може призвести до збільшення конфліктів з іншими країнами, які намагаються захистити свої інтереси.

Ці нові економічні суб'єкти часто стикаються зі старими економічними лідерами, такими як США та ЄС, в конкурентній боротьбі за ринки збуту, сировинні ресурси та інвестиції. Це може призводити до економічних конфліктів, таких як встановлення мит, торгові суперечки та інші обмеження, що відображаються на світовому ринку.

З іншого боку, нові економічні суб'єкти шукають шляхи для просування своєї економіки та розвитку, що може призводити до конфліктів з традиційними лідерами у сфері інтелектуальної власності, інновацій та інших галузях.

Іншою тенденцією є зростання кількості міжнародних договорів та угод, що стосуються економіки. Однак, домовленості ці часто можуть порушуватись через різні причини, включаючи політичні, економічні та соціальні фактори. Це може спричинити нові конфлікти між країнами.

Сучасна глобалізована економіка вимагає багато сторінних домовленостей та регулювання, які забезпечують вільний рух товарів, послуг, капіталу та інвестицій між країнами [25,с.392].

Однак, збільшення кількості міжнародних договорів та угод не завжди призводить до зменшення економічних конфліктів. Нерідко, домовленості можуть бути порушені, або одна зі сторін може намагатися використовувати їх на свою користь, порушуючи інтереси інших країн.

Наприклад, випадок з розривом США угоди з Іраном в 2018 році є яскравим прикладом того, як скасування домовленостей може спричинити економічні конфлікти та санкції. У цьому випадку, США ввела суворі економічні санкції проти Ірану, що призвело до загострення відносин між країнами та погіршення економічного становища Ірану.

Таким чином, зростання кількості міжнародних договорів та угод може бути як позитивною, так і негативною тенденцією, залежно від дотримання домовленостей та здійснення контролю за їхнім виконанням.

Ще однією тенденцією є використання блокчей-технологій та криптовалют може також вплинути на розвиток міжнародних економічних конфліктів. «Блокчей-технологія дозволяє зберігати та передавати дані у безпечному та недоступному для зловмисників способі, що може знизити ризики виникнення фальсифікацій або інших видів шахрайства. Криптовалюти, у свою чергу, можуть забезпечити більш прозорий та безпечний міжнародний фінансовий обмін» [26, с.256].

Проте, використання цих технологій також може стати причиною конфліктів. Наприклад, криптовалюти можуть використовуватися для фінансування нелегальних діяльностей, а також для ухилення від податків та інших законних обов'язків. Крім того, можливість анонімної передачі грошей може збільшити ризик фінансування тероризму та інших злочинних дій.

Таким чином, використання блокчей-технологій та криптовалют може мати як позитивний, так і негативний вплив на розвиток міжнародних економічних конфліктів. Важливо враховувати ці ризики та використовувати ці технології з обережністю та з урахуванням міжнародних норм та стандартів.

Зростання важливості зеленої економіки також може мати вплив на розвиток міжнародних економічних конфліктів. Зелена економіка орієнтується на зменшення впливу на довкілля та підвищення стійкості економіки. Однак, зелена економіка також може призвести до конфліктів між країнами, зокрема у зв'язку з розподілом відповідальності за зменшення викидів парникових газів та спрямуванням інвестицій у зелені технології.

Країни, які ведуть у сфері зеленої економіки, можуть виступати проти тих, які не дотримуються міжнародних екологічних стандартів або не інвестують у зелені технології. Наприклад, Європейський Союз запровадив вуглецевий податок на імпорт з країн, де немає такого законодавства, що регулює викиди парникових газів, що може призвести до торговельних конфліктів [27].

Крім того, країни, що залежать від видобутку та експорту вуглеводнів, можуть бути проти зеленої економіки, що може призвести до конфліктів із країнами, які намагаються зменшити використання вуглеводнів.

Таким чином, зелена економіка може призвести до збільшення міжнародних економічних конфліктів у зв'язку з розподілом відповідальності за зменшення викидів парникових газів та інвестиціями в зелені технології, а також у зв'язку з впливом зеленої економіки на залежність країн від енергетичних ресурсів. Загалом, розвиток міжнародних економічних конфліктів є складним та багатогранним явищем, яке відображає складні процеси у світовій економіці та політиці. Для того, щоб економічні конфлікти мали

менший вплив на світову економіку, необхідно розвивати співпрацю та співробітництво між країнами, а також забезпечувати взаємне повагу та дотримання міжнародного права.

Щодо перспектив міжнародних економічних конфліктів, можна очікувати їх продовження і навіть збільшення у майбутньому. Проте, можливо, виникнення нових способів вирішення конфліктів, які будуть більш конструктивними і мирними, такі як діалог і компроміс.

Також можна сподіватися, що з розвитком міжнародної економіки та зростанням рівня розвитку країн будуть зменшуватися економічні нерівності між країнами, що зменшить ймовірність економічних конфліктів.

Але при цьому не можна забувати, що історія свідчить про те, що економічні конфлікти завжди існували, і ймовірно, що вони завжди будуть присутніми в міжнародних відносинах. Тому важливо розуміти причини та наслідки міжнародних економічних конфліктів та шукати способи їх вирішення, які б допомагали зберігати стабільність в міжнародній економіці і політиці[28,с.280].

З одного боку, можна очікувати збільшення економічних конфліктів у зв'язку зі зростанням геополітичних напруг, боротьбою за ресурси та загостренням конкуренції між країнами. З іншого боку, з метою зменшення наслідків економічних санкцій та інших заходів обмеження торгівлі та інвестицій, країни можуть шукати співпрацю та вирішення конфліктів шляхом дипломатичних зусиль та компромісів.

Збільшення економічних конфліктів пов'язане зі зростанням геополітичних напруг у світі. Геополітичні фактори можуть включати територіальні конфлікти, конкуренцію за природні ресурси, боротьбу за вплив в регіонах, релігійні та етнічні протиріччя, а також розвиток регіональних конфліктів.

Наприклад, конфлікт на Сході України може бути спричинений геополітичними причинами, такими як зміна впливу у регіоні, бажання збільшити свою впливовість в Східній Європі, конкуренція за контроль над транзитом природного газу та ін.

Геополітичні напруги можуть також призвести до застосування економічних санкцій, які можуть мати значний вплив на економіку країн. Наприклад, США та Європейський Союз ввели санкції проти Росії відповідно до анексії Криму, що призвело до значного зменшення зовнішньої торгівлі Росії та зниження її економічного зростання.

Також, геополітичні фактори можуть призвести до збільшення військових конфліктів, які можуть мати серйозні наслідки для економіки країн та для світової економіки в цілому. Наприклад, війна в Сирії та Ємені має значний вплив на економіку країн у регіоні та на світову економіку через підвищення цін на нафту та інші товари, а також збільшення ризиків збройних конфліктів у регіоні.

Крім того, збільшення економічних конфліктів може бути пов'язане зі зростанням націоналізму та протекціонізму в економіках країн, що може викликати конкуренцію між державами на ринках товарів та послуг.

Зокрема, у зв'язку зі зростанням геополітичних напруг та націоналізму в економіках країн, уряди можуть звертатися до економічних санкцій проти інших країн. Наприклад, у 2014 році США та Європейський союз ввели економічні санкції проти Росії у зв'язку з анексією Криму та підтримкою проросійських сил на сході України. А в 2022 році санкції проти Росії суттєво посилилися внаслідок військового нападу на Україну. Ці санкції обмежили доступ Росії до фінансових ринків, сировинних матеріалів та технологій, що суттєво вплинуло на розвиток економіки Росії та зменшило її можливості на міжнародній арені [29].

Загалом, збільшення економічних конфліктів в сучасному світі є складною та багатогранною проблемою, яка потребує уваги та розв'язання на різних рівнях, від національних до міжнародних.

Наприклад, застосування заходів протекціонізму, таких як введення тарифів на імпорт товарів, може призвести до погіршення торговельних відносин між країнами, що може спричинити конфлікти. Також,

націоналістичні настрої можуть спричинити зростання економічної конкуренції між країнами, що може привести до економічних конфліктів.

У сучасному світі також можна спостерігати зростання ролі міжнародних організацій, таких як Всесвітня організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд та Європейський союз, у регулюванні економічних конфліктів та сприянні вирішенню непорозумінь між країнами.

Зростання ролі міжнародних організацій, таких як ООН, Всесвітня Торговельна Організація (ВТО), Європейський Союз (ЄС) та інших, є ще однією тенденцією в розвитку міжнародних економічних конфліктів. Ці організації мають важливу роль у сприянні співпраці між країнами та вирішенні конфліктів у мирному шляхом.

Наприклад, ВТО забезпечує регулювання торгівлі між країнами та вирішення спорів у сфері міжнародної торгівлі. Європейський Союз координує політику країн-членів щодо торгівлі та інших питань економічної співпраці, зокрема у контексті Брексіту. ООН діє як міжнародна форум для обговорення глобальних економічних питань та розвитку співпраці між країнами.

Однак, деякі міжнародні конфлікти все ще залишаються поза контролем міжнародних організацій, оскільки країни можуть ігнорувати рішення цих організацій або не входити в їх склад. Також, деякі країни використовують вето-право у Раді Безпеки ООН, що може перешкоджати прийняттю ефективних рішень щодо конфліктів. Тому, залежно від ситуації, міжнародні організації можуть бути як ефективними, так і неефективними вирішенні міжнародних економічних конфліктів.

Отже, «тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів є складними та багатограними, і вони залежать від багатьох факторів, включаючи національні інтереси, політичну стабільність, рівень економічного розвитку, технологічний прогрес, геополітичні стратегії та гео економічні фактори» [30, с. 144].

2.2. Аналіз торгових відносин між США та Китаєм

Конфлікти які виникають у торгівельних відносинах між великими країнами (США та Китай) мають негативні наслідки як для цих країн, так і для країн цілого світу.

Дослідженням проблеми торгових відносин між США та Китаєм приділяється достатньо уваги серед журналістів, науковців, політологів та ін. Зокрема вивченням проблеми торговельно-економічних відносин займалися В.Девіс, Г. Кухалейшвілі, М.Фіцджеральд та ін.

Торгові відносини між США та Китаєм є одним з найбільш важливих аспектів міжнародної економічної системи. США та Китай є найбільшими економіками світу, і їхні торгові відносини відіграють важливу роль у світовій торгівлі та економічному розвитку.

Дипломатичні відносини між Китаєм та США відбувалося поетапно:

- 1972 р – відбулася зустріч президента США Р.Ніксона з прем'єр-міністром Чжоу Еньлайєм;

- 1 січня 1979 р – офіційно між США та Китаєм було встановлено дипломатичні відносини;

- 29 лютого 1972 р. – США та Китай уклали спільну угоду про встановлення дипломатичних відносин.

Відколи було налагоджено дипломатичні відносини, активно почали розвиватися торговельні взаємини. Вони мають взаємовигідний характер, оскільки Китай та США є найбільшими економіками світу зі значними ресурсами та технологіями.

Наприклад, «Китай є одним з найбільших виробників товарів з низькою вартістю, що забезпечує США доступ до більш дешевих товарів. Крім того, Китай є великим імпортером американських продуктів, таких як автомобілі, літаки, технології, медичне обладнання та продукти харчування»[31, с. 304].

З іншого боку, США є головним інвестором в Китаї та одним з найбільших постачальників технологій та капіталу. Крім того, американські компанії активно працюють в Китаї та випускають продукти для місцевого ринку.

Таким чином, Китай та США можуть взаємовигідно користуватися природними та людськими ресурсами, ринками, капіталом та технологіями, що сприяє економічному зростанню та розвитку обох країн. Однак, як вже зазначалося раніше, торговельні відносини між країнами часто супроводжуються напругами, особливо в галузі інтелектуальної власності та технологічного переваги [32].

Однак існують певні ключові проблеми, які впливають на торговельні відносини між США та Китаєм.

- Перша - це нерівні умови конкуренції, де китайські компанії мають доступ до субсидій та інших допомог, що дозволяє їм продавати товари на світових ринках за низькими цінами, що дискримінує компанії з інших країн.

- Друга - це проблема інтелектуальної власності, де китайські компанії використовують інтелектуальну власність іноземних компаній без дозволу або компенсації. Це може призвести до втрати конкурентної переваги та інноваційного потенціалу для компаній з інших країн, а також до порушення прав інтелектуальної власності.

- Третя проблема - це валютна політика, де США звинувачують Китай у заниженні вартості юаню, що дозволяє китайським компаніям експортувати свої товари за меншою ціною та зберігати конкурентну перевагу на світових ринках.

- Четверта проблема - пов'язана з відсутністю згоди щодо правил та норм, що регулюють торгівлю між країнами. Китай не підписав багато міжнародних договорів та угод, які регулюють торгівлю, а також не приймає активної участі в розвитку нових міжнародних правил, що може приводити до порушення прав та інтересів інших країн.

- П'ята проблема - недостатня відкритість ринку: Китай обмежує доступ іноземним компаніям до свого ринку та використовує різні форми

торговельних бар'єрів, що ускладнює конкуренцію та розвиток бізнесу для іноземних компаній. Крім того, є проблеми з технологічною безпекою, де США звинувачують Китай у крадіжці та використанні американської технології для військових цілей та шпигунства. Це призвело до обмежень на постачання технологій та обмежень для китайських компаній на американському ринку.

Напруги між США та Китаєм у торговельних відносинах наразі виникають через деякі спірні питання, такі як:

- Торгівельний дисбаланс: США вважають, що Китай має великий торговельний дисбаланс з ними, тобто китайський експорт до США значно перевищує американський експорт до Китаю. Це спричиняє негативний вплив на американську економіку та зайнятість, що призводить до звинувачень Китаю у дискримінації в торгових відносинах.

- Інтелектуальна власність: США звинувачують Китай у порушенні прав на інтелектуальну власність та крадіжці технологій. Китай багато вкладає в розвиток своєї власної технології та наукових досліджень, проте деякі американські компанії вважають, що Китай не дотримується міжнародних стандартів охорони інтелектуальної власності та незаконно використовує американські технології.

- Державні субсидії: Китайська влада активно втручається у свої економічні справи, надаючи державні субсидії своїм компаніям, що дає їм перевагу на світових ринках. США вважають, що це створює невідповідні умови для світової торгівлі та порушує правила Всесвітньої торговельної організації.

Загалом, торговельні відносини між США та Китаєм є складними та багатогранними, і їх розвиток залежить від багатьох факторів, включаючи геополітичні та економічні чинники. Обидві країни повинні продовжувати діалог та співпрацювати, щоб знайти рішення для спільної користі та забезпечити стабільність та розвиток світової економіки.

У липні 2018 року США ввели мита на китайські товари на загальну суму більше 34 млрд доларів. Китай відповів введенням мит на американські товари

на таку ж суму. У серпні 2018 року США знову ввели мита на китайські товари на суму 16 млрд доларів, на що Китай відповів аналогічними заходами.

У вересні 2018 року США ввели мита на ще 200 млрд доларів китайських товарів. Починаючи з 24 вересня, мита на 200 млрд доларів китайських товарів збільшилися з 10% до 25%. У відповідь, Китай ввів мита на американські товари на загальну суму 60 млрд доларів.

У грудні 2018 року було укладено перше тимчасове перемир'я, яке передбачало зупинення додаткового підвищення мит на китайські товари. Проте, в травні 2019 року США відновили мита на 200 млрд доларів китайських товарів після того, як переговори між двома країнами не привели до досягнення угоди.

Згодом, у серпні 2019 року США ввели мита на додаткові китайські товари на загальну суму 300 млрд доларів, з чого 10% вступили в силу з 1 вересня 2019 року, а решта з 15 грудня 2019 року. У відповідь, Китай оголосив про введення мит на американські товари на суму 75 млрд доларів.

Протягом 2019 року обидві країни проводили переговори з метою укладення угоди, яка б задовольняла обидві сторони. В квітні 2019 року сторони оголосили про досягнення певних узгоджень щодо деяких питань, але загальна угода так і не була укладена. У той же час, протягом 2019 року США продовжували збільшувати мита на китайські товари, а Китай вводив свої мита на американські товари[33].

У січні 2020 року була підписана «Угода про першу фазу» між США та Китаєм, яка передбачала зменшення мит на деякі китайські товари та зобов'язання Китаю збільшити закупівлю американських товарів та послуг. Однак, угода не вирішила всіх проблем в торговельних відносинах між США та Китаєм. Багато з торговельних питань залишаються невирішеними, і США продовжують встановлювати мита на деякі китайські товари, що може привести до подальших торговельних напруг між країнами.

У 2020 році, внаслідок пандемії COVID-19 та зміни політичної ситуації в США, питання торгівлі між США та Китаєм стали менш актуальними. Однак,

зміна адміністрації в США в 2021 році може привести до подальших змін у торговельних відносинах між країнами.

Після приходу до влади нової адміністрації Байдена в США, було заявлено про проведення перегляду торговельної політики щодо Китаю та можливого продовження торговельної війни. Проте, адміністрація Байдена прагне досягти співпраці з Китаєм у питаннях, які стосуються пандемії COVID-19, кліматичних змін та безпеки. Водночас, відновлення торговельних відносин між країнами може зайняти деякий час, оскільки необхідно буде вирішити багато питань, включаючи питання нерівних умов конкуренції та інтелектуальної власності.

Байденська адміністрація в США заявила про намір звернути увагу на розв'язання проблем, пов'язаних з торгівельними відносинами між США та Китаєм. Президент Байден заявив про плани продовжувати міцні торговельні відносини з Азією, в тому числі з Китаєм, але звернути увагу на те, щоб ці відносини були справедливими та заснованими на правилах.

У лютому 2021 року адміністрація Байдена провела перший телефонний дзвінок з китайською стороною. «Під час дзвінка було обговорено питання, пов'язані з торгівельними відносинами та іншими питаннями, включаючи пандемію COVID-19, кліматичні зміни та права людини. Однак, наразі немає конкретних офіційних заяв щодо змін у торговельних відносинах між США та Китаєм» [34, с.250].

Таким чином, розгорнувся торговий конфлікт між двома найбільшими світовими економіками, що значно погіршило міжнародну економічну ситуацію та мали негативний вплив на світові фінансові ринки. Попри кілька тимчасових перемир'їв та переговорів, конфлікт між США та Китаєм триває до цього часу.

Наведемо деякі ключові цифри торгівельних відносин між США та Китаєм (рис. 2.2, рис.2.3.).

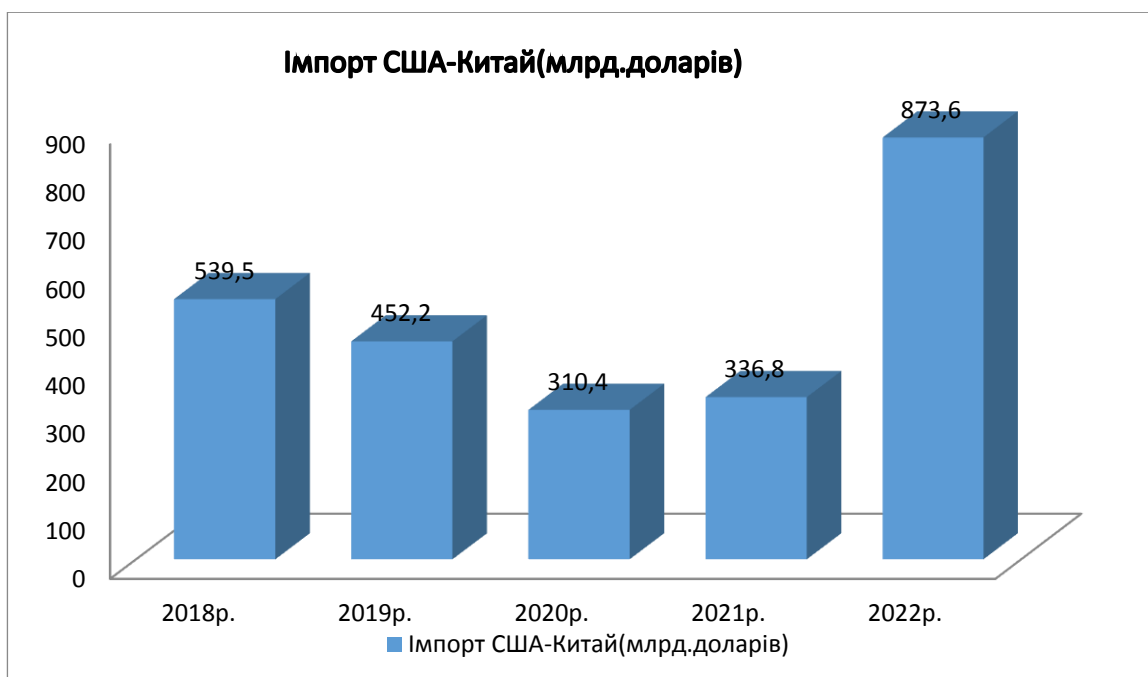

Рисунок 2.2. Обсяги імпорту США і Китаю за період (2018-2022рр.)

Джерело: складено за [35].

- У 2018 році, до того як було запроваджено торговельні мита США на товари з Китаю, США імпортували товарів на суму 539,5 мільярда доларів США з Китаю, що становило більше 21% від загального обсягу імпорту в США.

- За даними United States Census Bureau, імпорт США до Китаю у 2019 році становив \$452.2 мільярда доларів США.

- У 2020 році США імпортували товарів на суму 310,4 мільярда доларів США з Китаю, що становить більше 17% від загального обсягу імпорту в США. Найбільші категорії імпорту з Китаю включають електронні товари, меблі та іграшки.

- Згідно даних United States Census Bureau, імпорт США з Китаю в порівнянні з 2021 роком у 2022 році збільшився на 536,8 млрд доларів. За цей самий період американський експорт до Китаю зріс до 153,8 млрд доларів.

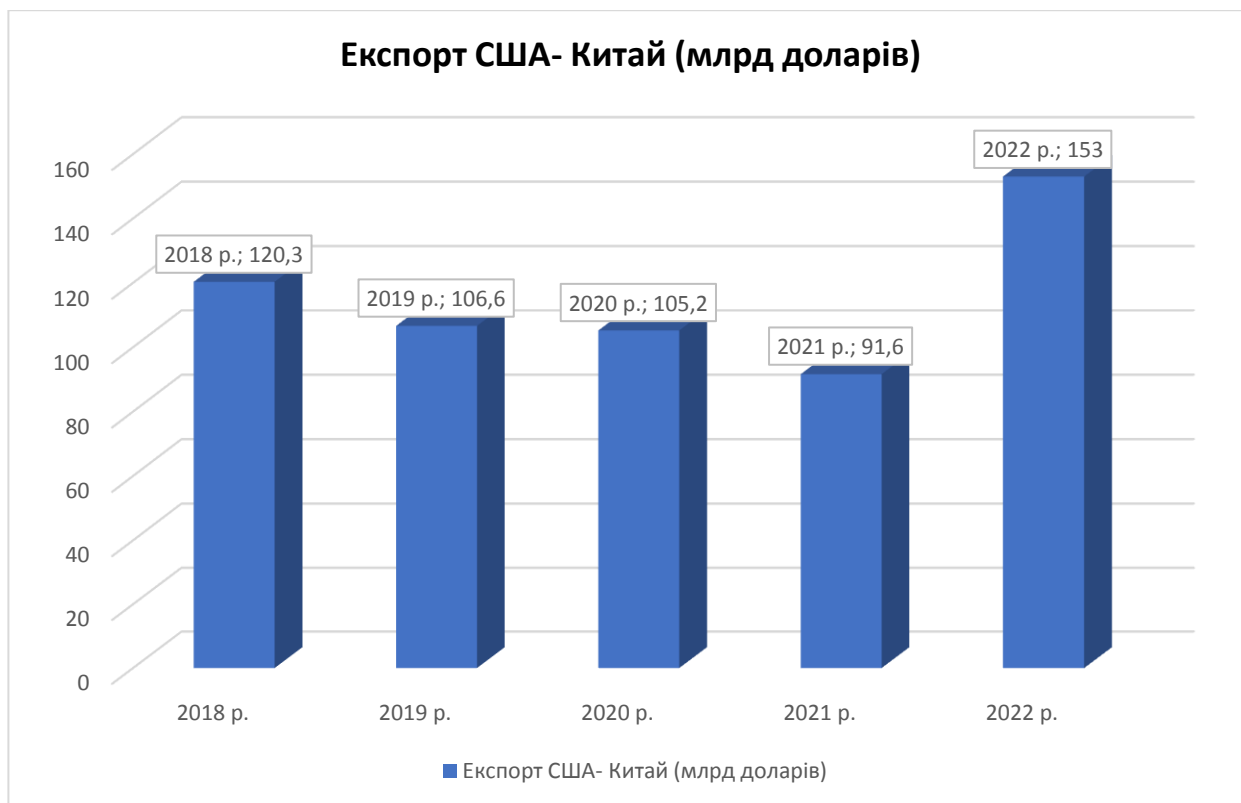

Рисунок 2.3. Обсяги експорту США і Китаю за період (2018-2022рр.)

Джерело: складено за [35].

- У 2020 році Китай був другим за величиною торговельним партнером США за обсягом двосторонньої торгівлі. Обсяг торгівлі між країнами становив 559 мільярдів доларів США.

- У 2020 році США експортували товарів на суму 106 мільярдів доларів США в Китай, що становить менше 8% від загального обсягу експорту з США. Найбільші категорії експорту в Китай включають сільськогосподарські товари, енергетичні продукти та літаки.

- У 2018 році, до того як було запроваджено торговельні мита США на товари з Китаю, США експортували товарів на суму 120,3 мільярда доларів США в Китай, що становило більше 8% від загального обсягу експорту з США.

- За даними Управління з питань торгівлі США, у 2020 році США імпортували товарів з Китаю на суму 452 мільярди доларів США, що становить більше 18% від загального обсягу імпорту товарів в США.

- У 2020 році США експортували товарів до Китаю на суму 105,2 мільярда доларів США, що становить близько 5% від загального обсягу експорту товарів з США.

- За даними Міністерства торгівлі Китаю, у 2020 році Китай імпортував товарів з США на суму 134,9 мільярда доларів США, що становить більше 7% від загального обсягу імпорту товарів до Китаю.

- У 2020 році Китай експортував товарів до США на суму 429,5 мільярда доларів США, що становить більше 16% від загального обсягу експорту товарів з Китаю.

- Найбільшими категоріями товарів, які США імпортують з Китаю, є електроніка, одяг, взуття та іграшки.

- Найбільшими категоріями товарів, які Китай імпортує з США, є сільськогосподарська продукція, енергетичні ресурси та авіаційне обладнання.

- У 2020 році США ввів мита на китайські товари на загальну суму 371 мільярд доларів США, а Китай ввів мита на американські товари на загальну суму 185 мільярдів доларів США.

Попри напружену ситуацію між Китаєм та США рекордна сума торгівлі досягла у 2022 році. Так, згідно офіційним даним, імпорт та експорт між країнами у 2022 році становив 690,6 млрд доларів.

Однак, взаємні торгові санкції продовжують існувати, і торговий конфлікт між США та Китаєм залишається важливим фактором, що впливає на світову економіку. Також, багато експертів вважають, що різні питання, такі як права інтелектуальної власності та підтримка державних підприємств, можуть продовжувати спричиняти торгові напруги між двома країнами у майбутньому.

Незважаючи на це, президенти обох країн проводять переговори, щоб поліпшити взаємини та підписують деякі угоди. Наприклад, в січні 2020 року було підписано Фазу 1 торгової угоди між США та Китаєм, яка передбачала зменшення деяких торговельних бар'єрів та збільшення кількості китайських покупок американських товарів [35].

У будь-якому випадку, торговельні відносини між США та Китаєм є складними та багатогранними, і вони будуть продовжувати впливати на світову економіку. Тому важливо забезпечувати розвиток торгівлі, який базується на правилах та справедливості для всіх сторін, щоб забезпечити стабільний та ефективний розвиток світової економіки.

2.3. Перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Світова криза - це складний процес, який може бути зумовлений різними причинами (Рис.2.4.)

Рисунок 2.4. Причини світової кризи

Опишемо детальніше кожну з причин:

1) Економічна нестабільність в окремих країнах або регіонах. Це може бути зумовлено недостатньою кількістю інвестицій, високою рівнем інфляції, бюджетним дефіцитом та іншими факторами.

2) Політична нестабільність та війни. Війни та інші конфлікти можуть спричинити зниження економічної активності в країні та світовому масштабі.

3) Зміна курсів валют. Зміна курсу валют може впливати на експорт та імпорт товарів, що може призвести до зниження обсягів торгівлі та зниження економічної активності.

4) Зміна цін на сировинні матеріали та енергію. Зміна цін на сировинні матеріали та енергію може впливати на вартість товарів, що виробляються, що може призвести до зниження попиту та зменшення економічної активності.

5) Соціальні кризи та несправедливість. Недостатня соціальна стабільність та несправедливість можуть призвести до соціальних криз та різноманітних конфліктів, що може впливати на економічну ситуацію в країні та світовому масштабі.

6) Глобалізаційні процеси. Глобалізація є складним процесом, що може мати різні наслідки для різних країн. Наприклад, з одного боку, глобалізація може сприяти збільшенню економічного зростання та підвищенню життєвого рівня населення в деяких країнах, а з іншого - може призвести до зниження конкурентоспроможності та збільшення безробіття в інших країнах.

7) Катастрофи та природні кризи. Катастрофи та природні кризи, такі як землетруси, повені та інші, можуть мати серйозний вплив на економічну ситуацію в країні та світовому масштабі.

8) Технологічний прогрес. Швидкий технологічний прогрес може впливати на економіку, збільшуючи або зменшуючи попит на товари та послуги, що може мати різні наслідки для різних країн та галузей економіки.

Розв'язання проблем світової кризи потребує комплексного підходу, який включає в себе економічні, політичні та соціальні заходи на рівні країн та світової спільноти.

Світова криза може стати причиною загострення міжнародних економічних конфліктів. Одним з найбільш поширених конфліктів є тарифні війни, коли країни застосовують тарифні бар'єри на імпорт товарів з інших країн. Це може призвести до зменшення обсягів міжнародної торгівлі та збільшення вартості товарів для споживачів.

Крім того, можуть виникнути конфлікти через зменшення інвестицій в країни, що є залежними від зарубіжного капіталу, та збільшення боргового навантаження. Це може призвести до зниження економічного зростання та збільшення кризових явищ, таких як безробіття та зростання бідності.

До інших можливих причин конфліктів можуть входити підвищення тарифів на імпорт технологій та інтелектуальної власності, введення обмежень на вивезення сировини та інших ресурсів, а також дискримінація при укладанні міжнародних договорів.

Для вирішення міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи можуть бути запропоновані такі шляхи, як посилення міжнародної співпраці та зменшення торговельних бар'єрів, введення нових правил та механізмів для регулювання міжнародної торгівлі та інвестицій, а також збільшення ролі міжнародних організацій у розв'язанні міжнародних економічних конфліктів.

Деякі перспективні шляхи, які можуть допомогти вирішити міжнародні економічні конфлікти зображені на (Рис.2.5.)

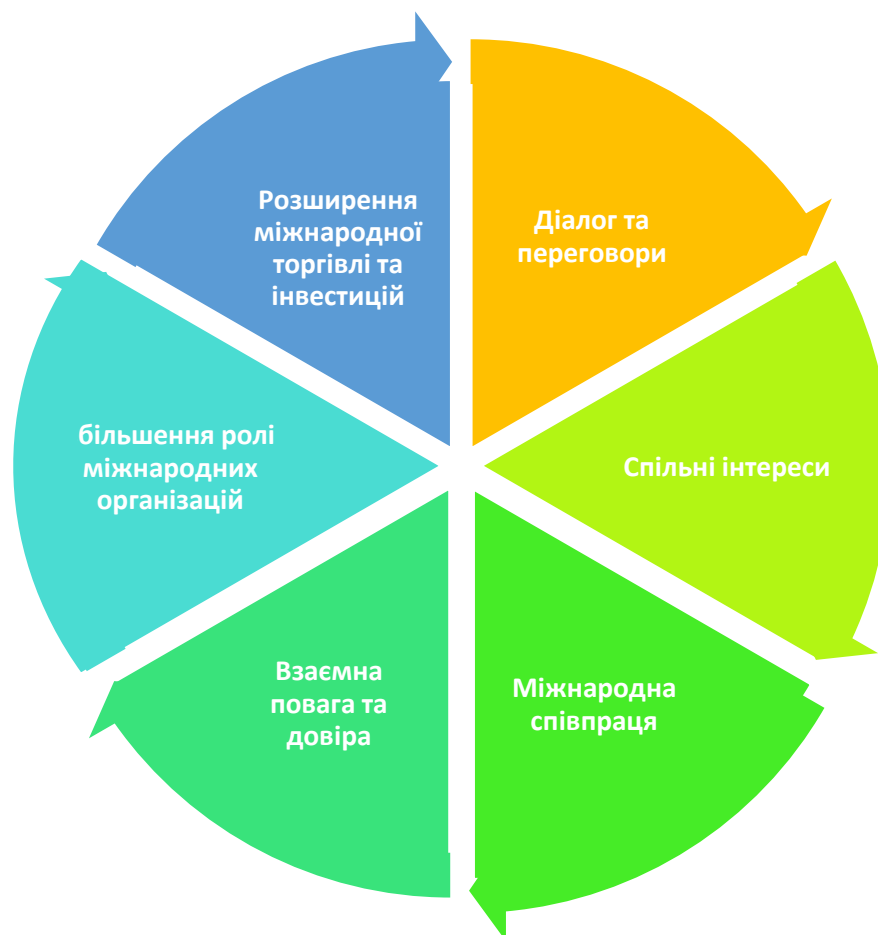

Рисунок 2.5. Перспективні шляхи вирішення міжнародних економічних конфліктів.

Діалог та переговори можуть відігравати важливу роль у вирішенні економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи. «Основною метою діалогу та переговорів є досягнення компромісу між різними сторонами конфлікту, що дозволяє зменшити напруження та ризики подальшого загострення ситуації»[36].

Один з найважливіших аспектів діалогу та переговорів - це відкритість та готовність до взаємній компромісів. Крім того, важливо дотримуватися принципу взаємної користі та взаємного поваги між сторонами конфлікту.

Іноді можуть бути необхідні посередники в діалозі та переговорах між сторонами конфлікту, які допомагають знайти компромісні рішення, засновані на взаємних інтересах та потребах.

Однак, не завжди діалог та переговори призводять до успішного вирішення економічних конфліктів. В деяких випадках сторони можуть залишатися на своїх позиціях, що призводить до подальшого загострення конфлікту. Також, діалог та переговори можуть бути складними в умовах великої кількості різних сторін, що беруть участь у конфлікті, та складної політичної та економічної ситуації в світі.

Отже, діалог та переговори є важливим інструментом у вирішенні економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи, але вони не завжди призводять до успішного результату і можуть бути складними в умовах складної ситуації в світі.

Незалежно від політичних чи ідеологічних розбіжностей, держави мають спільний інтерес у збереженні стабільності та процвітання світової економіки. В умовах міжнародної кризи, коли багато країн знаходяться в складних економічних умовах, співпраця та взаємне порозуміння стають особливо важливими.

Одним з найважливіших спільних інтересів вирішення економічних конфліктів є збереження стабільності світової торгівлі. Конкуренція між країнами на світових ринках може бути корисною для забезпечення інновацій та ефективності виробництва, проте перевищення меж допустимого може призвести до відкритих торговельних війн та інших конфліктів, які відбиваються на всіх економіках світу.

Інший спільний інтерес полягає у забезпеченні економічної стабільності та зменшенні ризику фінансових криз. В умовах глобалізації економіки, фінансові проблеми однієї країни можуть мати наслідки для всього світу. Тому, захист стабільності фінансових ринків та ефективний управління макроекономікою мають загальний інтерес для всіх країн.

Крім того, інтерес до забезпечення екологічної стійкості та збереження природних ресурсів також є спільним для всіх країн світу. Необхідно вирішувати екологічні проблеми, які мають міжнародний характер, наприклад, забруднення повітря та води та ін.

Міжнародна співпраця грає важливу роль у вирішенні економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи. «Один з основних механізмів міжнародної співпраці - це міжнародні організації, такі як Всесвітня торгова організація (WTO), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк та інші» [37, с.224].

Одна з головних ролей міжнародних організацій - це сприяння створенню правил та процедур, що регулюють міжнародну торгівлю та інвестиції. Наприклад, WTO має механізми вирішення спорів, які дозволяють країнам вирішувати торгові конфлікти шляхом переговорів та домовленостей. Крім того, МВФ може сприяти вирішенню кризових ситуацій, надаючи фінансову підтримку країнам, які потрапили в складні економічні умови.

Також існують міжнародні форуми, такі як Група двадцять (G20), які збирають разом лідерів країн, щоб обговорити ключові економічні питання та спільні відповіді на них. Ці форуми надають можливість для відкритого діалогу та обговорення питань, які стосуються всіх країн.

Крім того, міжнародна співпраця може бути здійснена на рівні двосторонніх відносин між країнами. Це може включати підписання та виконання угод про вільну торгівлю, взаємне зниження тарифів та інші заходи, спрямовані на збільшення обсягів торгівлі між країнами.

Міжнародна співпраця може мати різні форми (рис.2.6.)

Рисунок 2.6. Форми міжнародної співпраці.

Одним із прикладів міжнародної співпраці є Всесвітня організація торгівлі (ВОТ), яка є головною міжнародною організацією, яка займається регулюванням міжнародної торгівлі. Її членами є більшість країн світу, включаючи США та Китай. ВОТ забезпечує розвиток та дотримання міжнародних правил торгівлі, просуває вільну торгівлю та забезпечує механізми вирішення торговельних спорів.

Також існують різні регіональні і міжнародні ініціативи з метою співпраці у вирішенні конкретних економічних проблем. Наприклад, у 2020 році країни Європейського Союзу запустили спільний план відновлення після пандемії COVID-19, який містить механізми підтримки економіки, фінансової стабільності та соціальної захищеності.

Взаємна повага та довіра є ключовими факторами для ефективного вирішення економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи. Ці якості допомагають сторонам знайти компромісне рішення, яке задовольняє їхні потреби та інтереси.

«Одним з ключових принципів, який допомагає встановити взаємну повагу та довіру, є відкритість. Сторони повинні бути готові відкрито обговорювати свої проблеми та інтереси, а також вислухати думки та пропозиції іншої сторони. Це дозволяє створити зрозумілість між сторонами та підвищити рівень взаємної довіри»[38, с.320].

Для досягнення взаємної поваги та довіри важливо також дотримуватися принципу рівності. Кожна сторона повинна мати рівні можливості та права у вирішенні економічних конфліктів. Крім того, сторони повинні дотримуватися взаємної відповідальності та чесності у своїх діях.

У вирішенні економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи важливо також мати готовність до компромісу. Кожна сторона може мати свої потреби та інтереси, і їх не завжди можна повністю задовольнити. Тому важливо шукати компромісне рішення, яке задовольняє потреби та інтереси всіх сторін.

Нарешті, важливо мати віру в успіх вирішення конфлікту та готовність до співпраці. Сторони повинні бути впевнені, що вони можуть знайти рішення

конфлікту та працювати разом для досягнення спільної мети. Це допомагає зберегти взаємну повагу та довіру між сторонами, навіть якщо у них є різні погляди на рішення конфлікту.

Загалом, взаємна повага та довіра є необхідними умовами для ефективного вирішення економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи. Вони допомагають сторонам знайти компромісне рішення, яке задовольняє їхні потреби та інтереси, та підтримують позитивне співробітництво у майбутньому.

Ще одним з перспективних способів вирішення економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи є розширення міжнародної торгівлі та інвестицій. Це може бути досягнуто за допомогою різних заходів, таких як зменшення тарифних та нетарифних бар'єрів, підвищення рівня довіри між країнами, спільні інвестиції та торговельні угоди[39,с.408].

Зменшення тарифних та нетарифних бар'єрів може допомогти підвищити рівень міжнародної торгівлі та зменшити економічні розділи між країнами. Це може зменшити конфлікти, що виникають через взаємне обмеження торгівлі та сприяти розвитку більш глибокої економічної інтеграції між країнами. Також, «відкритий доступ до іноземних ринків може допомогти країнам диверсифікувати свої економіки та зменшити їхню залежність від внутрішніх ринків»[40, с. 480].

Підвищення рівня довіри між країнами може бути досягнуто за допомогою різних ініціатив, таких як міжнародні угоди та домовленості про співпрацю. Це може допомогти створити більш сприятливе середовище для співпраці та зменшити ризик економічних конфліктів. Крім того, такі угоди можуть допомогти встановити спільні стандарти та норми для регулювання міжнародної торгівлі та інвестицій, що зменшить ризик непорозумінь між країнами.

Спільні інвестиції та торговельні угоди можуть також допомогти вирішити економічні конфлікти. Спільні інвестиції можуть створити взаємну залежність між країнами та зменшити інтереси в конфлікті. Також, спільні проекти можуть

допомогти створити робочі місця та збільшити виробництво в країнах-учасниках. Торговельні угоди можуть допомогти встановити правила та норми для міжнародної торгівлі, що дозволить уникнути недорозумінь та конфліктів.

Проте, необхідно пам'ятати, що розширення міжнародної торгівлі та інвестицій не є універсальним рішенням для всіх економічних конфліктів. Деякі конфлікти можуть бути глибокими та потребують комплексного підходу, що включає в себе політичні, соціальні та економічні заходи. Крім того, розширення міжнародної торгівлі та інвестицій може також призвести до погіршення соціально-економічних умов для деяких країн, особливо для тих, що знаходяться у вразливому стані під час кризи.

Отже, розширення міжнародної торгівлі та інвестицій може бути ефективним інструментом для вирішення економічних конфліктів в умовах міжнародної кризи, але воно повинне бути поєднане з іншими заходами та уважно розглянуто в контексті конкретної ситуації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, розглядаючи тему "Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи", можна зробити декілька висновків та запропонувати деякі рекомендації:

1. Міжнародні економічні конфлікти є складними процесами, які не тільки впливають на економічну ситуацію в окремих країнах, але і мають глобальні наслідки для всього світу.

2. Умови світової кризи можуть призвести до зростання міжнародних економічних конфліктів, тому необхідно зосередитися на запобіганні конфліктів та мирному їх врегулюванні.

3. Одним з головних факторів міжнародних економічних конфліктів є різноманітність економічних інтересів країн, що може призвести до суперечок щодо торгівлі, інвестицій, захисту прав інтелектуальної власності та інших питань.

4. Важливо, щоб країни дотримувалися міжнародних норм і правил, а також сприяли взаємному співробітництву, що сприятиме зменшенню напруги і врегулюванню конфлікту.

5. Розвиток міжнародної торгівлі та інвестицій може бути сприятливим для зменшення економічної напруги між країнами, проте важливо забезпечити рівні умови для всіх сторін.

6. Використання міжнародних правових механізмів може допомогти у вирішенні конфлікту, але важливо, щоб всі сторони підтримували ці механізми і дотримувалися їх рішень

7. Співпраця між країнами та міжнародними організаціями, такими як Всесвітня Торговельна Організація (ВТО), Міжнародний Валютний Фонд (МВФ) та інші, може забезпечити ефективний механізм врегулювання конфліктів та підтримки стабільності у світовій економіці.

8. Національні уряди повинні ретельно аналізувати свої економічні політики та регулювання, щоб уникнути конфліктів з іншими країнами. Для цього необхідно розробляти ефективні механізми регулювання торгівлі та інвестицій, сприяти розвитку інноваційного сектору та стимулювати зростання економіки.

9. Національні компанії повинні враховувати інтереси та потреби інших країн у своїх економічних відносинах, що допоможе запобігти можливим конфліктам.

10. Важливо навчитися розв'язувати конфлікти за допомогою діалогу та переговорів, що може допомогти зменшити напругу та забезпечити мирне вирішення різних питань.

Отже, для успішного розв'язання міжнародних економічних конфліктів в умовах світової кризи необхідно зосередитися на розвитку співпраці між країнами, використанні міжнародних правових механізмів, розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій, розробці ефективних економічних політик та діалогу між різними сторонами. Такі механізми можуть бути створені на рівні регіональних блоків, таких як Європейський Союз, Азіатсько-Тихоокеанський економічний співробітництво тощо, або на глобальному рівні, наприклад, за допомогою Всесвітньої організації торгівлі.

Такий підхід може забезпечити стабільність та зростання економіки не лише в окремих країнах, а й в міжнародному масштабі. Крім того, важливо пам'ятати про вплив міжнародних економічних конфліктів на інші сфери, такі як політика, соціальна сфера, культура тощо, і забезпечити врахування цих аспектів у процесі розв'язання конфліктів.

Крім того, важливо розвивати міжнародне співробітництво, зокрема у сферах науки, технологій та інновацій, що сприятиме створенню нових можливостей для співпраці та розвитку.

У зв'язку з цим, пропонується зміцнювати міжнародні інституції, такі як ВТО та МВФ, для підтримки міжнародної торгівлі та стабілізації світової економіки. Також необхідно розвивати діалог між країнами та іншими

зацікавленими сторонами для попередження та вирішення конфліктів шляхом переговорів та пошуку компромісів.

Для забезпечення стабільності та розвитку економіки в умовах міжнародної кризи також важливо розвивати інноваційний сектор, що сприятиме створенню нових робочих місць та підвищенню економічної конкурентоспроможності країн. Для цього можна створити сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу, сприяти науковим дослідженням та інноваційним проектам.

Також необхідно звернути увагу на соціальні та екологічні аспекти економічного розвитку, зокрема забезпечити соціальний захист та екологічну безпеку в умовах зростання економіки та міжнародної торгівлі.

Отже, розвиток співпраці та діалогу між країнами, використання міжнародних правових механізмів, розвиток міжнародної торгівлі та інвестицій, зміцнення міжнародних інституцій, розвиток інноваційного сектору та звернення уваги на соціальні та екологічні аспекти розвитку - це основні шляхи вирішення економічних конфліктів в умовах світової кризи.

Важливо також звернути увагу на роль кожної країни у забезпеченні стабільності та розвитку світової економіки. Кожна країна має власні інтереси, але вони повинні бути підпорядковані загальному благу. Наприклад, прийняття заходів для зменшення викидів вуглецю може мати позитивний вплив на здоров'я людей та екологію всього світу

Також важливо пам'ятати, що вирішення економічних конфліктів потребує часу та зусиль. Необхідно створити сприятливі умови для співпраці та діалогу, враховуючи потреби всіх зацікавлених сторін. Це можливо здійснити тільки за умови поваги та довіри між країнами та іншими зацікавленими сторонами.

Отже, економічні конфлікти - це складна проблема, яка вимагає взаєморозуміння та співпраці всіх зацікавлених сторін. Прийняття конструктивних заходів на міжнародному рівні та увага до соціальних та екологічних аспектів економічного розвитку можуть сприяти побудові мирного та процвітаючого світу для всіх народів.

Наприкінці, можна зазначити, що вирішення міжнародних економічних конфліктів у вирішенні економічної кризи є складним та тривалим процесом, який вимагає уважного аналізу та комплексного підходу. На сьогоднішній день відсутність вирішення економічних конфліктів може призвести до загострення ситуації та негативного впливу на економіку країн. Тому важливо розробляти та впроваджувати ефективні механізми вирішення конфліктів, що базуються на принципах взаємної поваги, довіри, співпраці та діалогу.

Однак, вірний підхід до розв'язання цих питань може забезпечити не лише стабільність та зростання економіки, але і мирне співіснування країн та народів у світі. Усі ці способи можуть бути використані окремо або в поєднанні між собою, залежно від конкретної ситуації та потреб кожної сторони. Важливо, щоб кожна країна прагнула до мирного вирішення конфлікту та сприяла створенню сприятливих умов для розвитку міжнародної співпраці та взаєморозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко І. Міжнародні економічні конфлікти в умовах глобалізації / І. Бондаренко // Економіка України. - 2018. - №1. - С.28-36.
2. Браун, Г. Економічні конфлікти та політика / Г. Браун. – Оксфорд: Оксфордський університетський прес, 2017. – 304 с.
3. Брік, Р., Стоун, Р. Міжнародна економіка: конфлікти та співпраця / Р. Брік, Р. Стоун. – Київ: Міф, 2016. – 512 с.
4. Габрусь І. Сучасні тенденції розвитку міжнародних економічних конфліктів / І. Габрусь // Економіка та управління підприємствами. - 2017. - №1. - С.26-32.
5. Годлевська, Н. Міжнародні конфлікти: політико-економічний аспект / Н. Годлевська // Політична думка. – 2005. – № 2.
6. Городенський, А. Міжнародні конфлікти: причини, прояви, механізми / А. Городенський. – Київ: Поліграфкнига, 1997. – 320 с.
7. Гуржій, О. Міжнародні економічні конфлікти: причини та наслідки / О. Гуржій // Економіка та держава. – 2004. – № 2. – С. 45-50.
8. Дойль, М. Міжнародні конфлікти: теорія та практика / М. Дойль. – Київ: Національний університет “Києво-Могилянська академія”, 2006.
9. Іноземцев, В. Міжнародні конфлікти в епоху глобалізації / В. Іноземцев // Світ політики. – 2000. – № 1. – С. 45-52.
10. Економіка Китайської Народної Республіки URL: [Економіка Китайської Народної Республіки — Вікіпедія \(wikipedia.org\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Економіка_Китайської_Народної_Республіки) (дата звернення 11.03.2023)
11. Кейтс, Ч. Економічні конфлікти: причини, наслідки та способи вирішення / Ч. Кейтс. – Київ: Паладін, 2015.
12. Кеохейн, Р. Міжнародні конфлікти: системний підхід / Р. Кеохейн. – Київ: Либідь, 2003. – 592 с.
13. Кісельова, І. Економічні відносини між державами та їх вплив на міжнародні конфлікти / І. Кісельова // Міжнародні відносини. – 1998. – № 4.

14. Ковальова К.І. Міжнародні конфлікти: сутність, причини виникнення, шляхи розв'язання / К.І. Ковальова, Л.М. Богадьорова //Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. Географія. – Чернівці, 2018. – Випуск №.795 – С. 63-67
15. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: навч.посібник / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. К. :Знання, 2006. – 406 с
16. Конфлікти світу: які країни ворогують і через що все почалося. URL: <https://ranok.ictv.ua/ua/2021/02/04/konflikti-svitu-yaki-krayini-voroguyut-i-cherez-shho-vse-pochalosya/> (дата звернення 10.03.2023)
17. Кравець Ю. Міжнародні економічні конфлікти: сучасний стан та проблеми розв'язання / Ю. Кравець // Економічний часопис-XXI. - 2019. - № 1-2. - С. 71-74.
18. Краузе, Ж. Економічні конфлікти у сучасному світі / Ж. Краузе // Економічна газета. – 2007. – № 16.
19. Купер, Р. Інструменти дипломатії в умовах міжнародних конфліктів / Р. Купер. – Київ: Ніка-Центр, 2011.
20. Ліпсет, С. Економічна інтердепедентність та міжнародні конфлікти / С. Ліпсет // Міжнародні відносини. – 2010. – № 4.
21. Льюїс, Дж. Міжнародні економічні конфлікти: проблеми та вирішення / Дж. Льюїс. – Кембридж: Кембриджський університетський прес, 2014.
22. Міжнародна економіка: навч. посібник / за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, К. І. Ржепішевського. – К. : Центр учбової літератури, 2004.
23. Міжнародна торгівля та економічні конфлікти / Бібліотека Інституту історії України. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-0904-1/978-966-00-0904-1.pdf> (дата звернення 10.03.2023).
24. Міжнародні конфлікти у сучасному світі: від регіонального протистояння до глобального суперництва Міжнародна наукова конференція 11 грудня 2019 року URL: https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Conf_12_2019.pdf (дата звернення 9.03.2023)

25. Міжнародні розрахунки та валютні операції : навч. посібник / О. І. Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька та ін. ; за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2002. – 392 с.
26. Міллер, Р., Холлідей, Х. Економічні санкції та міжнародні відносини / Р. Міллер, Х. Холлідей. – Київ: Київський університет, 2019. – 256 с.
27. Мішель, С. Економічні аспекти міжнародних конфліктів / С. Мішель // Економіка та управління. – 2009. – № 1.
28. Мокій А. І. Міжнародні організації : навч. посіб. / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. Г. Бабець. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.
29. Нейман, Дж., Габріелсон, А. Міжнародні економічні відносини: теорія, політика, практика / Дж. Нейман, А. Габріелсон. – Харків: Харківська думка, 2018.
30. Примуш М.В., Ключев О.В. Політична Конфліктологія: теорія і практика: навч. посіб. Донецьк, 2011. 144 с.
31. Раймонд, Д. Глобалізація та міжнародні конфлікти / Д. Раймонд. – Харків: Право, 2008. – 304 с.
32. Редді, М., Рао, К. Міжнародна торгівля та економічні конфлікти / М. Редді, К. Рао. – Київ: Сейдж паблікейшнз, 2013. – 352 с.
33. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції : Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник / О. І. Рогач. – К. : Либідь, 2005.
34. Романюк О. Правове регулювання міжнародних економічних відносин / О. Романюк // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". - 2017. - № 879. - С. 253-260.
35. Соколова, І. Міжнародні економічні конфлікти: теорія та практика / І. Соколова. – Київ: Центр учбової літератури, 2002.
36. Сучасні детермінанти та форми міжнародних торговельних суперечок URL: http://visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/28_2_2019ua/35.pdf (дата звернення 9.03.2023)

37. Томсон, Р. Економічні війни: історія, політика та наслідки / Р. Томсон. – Львів: Європейський університетський прес, 2012. – 224 с.
38. Феррел, Р. Міжнародні конфлікти: виклики та перспективи / Р. Феррел. – Київ: Либідь, 1996. – 320 с.
39. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини : підручник / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2008. – 408 с.
40. Хейман, М. Міжнародні економічні відносини: теорія та практика / М. Хейман. – Київ: Либідь, 2001. – 480 с.